

siyaset

A Y L I K G A Z E T E

O C A K ' 9 0 • S A Y I 1 0 • 1 5 0 0 T L (K D V D A H İ L)

Sahibi ve Yazı İşleri Müdürü: Tunç TATOĞLU
Genel Yayın Yönetmeni: Metin ÇULHAOĞLU
Yazışma Adresi: Cemal Nadir Sk.
Hacı Fazlıoğlu İşhanı
No:17/79 Çağaloğlu-İst.
Fiyatı: Yurtiçi 1.500 TL
Yurtdışı 5 DM
Havale Adresi: Yapı Kredi Bankası
Etiler - 10429- 9
Ofset Hazırlık ve Baskı: Seçenek Yayıncılık -
Matbaacılık Ltd. Şti.

HACIALIOĞLU
KİTAPLIĞI

İşçi sınıfı Yılmaz ve ekibine mahkum kalmayacak

Türkiye sosyalist hareketi ya şu anda genel kabul gören kavramları kabullenecek, Türk-İş için çizilen sınırlar içerisinde kötünün iyisi ile yetinecek, ya da önemli olanın sınıf hareketine sınıf çıkarlarını ve sınıf bilincini maledebilecek koşulları yaratmak olduğunu kavrayacaktır.

Bu ikincisi için elverişli koşullar yaratılmadıkça, tabanda veya tavanda, kim egemen olursa olsun, sınıf sendikacılığının garanti altına alınamayacağı bilinmelidir.

Türk-İş Genel Kurulu, bir sonraki kurul için önemli dersler devrediyor. Bu dersleri değerlendirip, pratiğe aktarabilirsek, Türkiye işçi sınıfı yalnızca Şevket Yılmaz'ları, Bayram Meral'leri değil, Durukan'ları, Balaban'ları ve bilumum sınıf aristokratlarını aşarak etkinliğini gösterecektir.

Genel Kurul ile ilgili izlenim, değerlendirme ve röportajlar 2,3,4 ve 5. sayfalarda

TÜRK-İŞ Genel Kurulu sonrasında ortaya çıkan tablo, işçi sınıfı içerisinde oturmuş bir sağ-sol bölünmüşlüğü olmadığını gösterdi. Sosyal - demokrat, hatta DYP'li sendikacılar eliyle sol kanadı "doldurmak,, isteyenlerin hevesleri kursaklarında kaldı.

siyaset'te gündem

GÜNDEM İNATLAŞMASI

Bugüne kadar, Gelenek Kitap Dizisi'nde sosyalist hareketimizin uluslararası sosyalist hareket ve sosyalist sistem ile bir mesafe oluşturması gerektiği vurgulanıyordu.

Uluslararası alandaki sağa çekişin etkisini azaltmak için bu mesafe zorunlu görülmüştü.

Oysa şimdi, bir mesafe oluşturmak ciddi biçimde güçleşmiştir. En başta uluslararası alanda, sosyalizmin kazanımlarının küçümsenemeyecek darbeler aldığını gözliyoruz. Bütün bu olanlara kayıtsız kalınamaz. Meydan, sosyalizm adına karşı-devrimci darbeleri selamlayanlara kalmayacaksa, mesafeyi kapatırız...

Bir de yıllardır bıçaklarını bugünler için bileyen marksizm içi güçler vardır. Hangi niyetle olursa olsun, şimdiye kadar reel sosyalizm düşmanlığı yapan kesimlerin önemli bir bölümü, yılların "sıkışmışlığının" üstesinden kendilerince "mütleri yıkarak" gelebileceklerine inanmaktadırlar. Bu kesimin sosyalizm adına savunduğu ve önerdiği kişiliksiz bir liberalizm olunca ve bu liberalizm devrimciliğin çağımızda mümkün olan tek kanalı biçiminde ortaya konulunca, mesafeyi kapatmak zorunlu olur.

Türkiye sosyalist hareketinin gündemini herşeyden önce bu ülkede radikalliği besleyen iç nesnelliğin belirlenmesi gerektiğini ileri sürmüştük. Bunu istemeyenler, tüm meselelerini bir mirasa küfretmeye ayıranlar için belirtiyoruz, daha bir süre gündemimizin daha evrensel bir yaklaşımla belirlenmesine hazırız...

Türkiye'de mücadele bayrağını yükseltmenin yolu bir marksizm içi ideolojik hesaplaşmadan geçecekse, gereken yapılır; bıçaklar bilenir...

Sosyalizmin yeni Nepmenleri

Vural MAĞDENLİ
Mansur DEDE

Gerek dünya genelinde, gerekse ülkemiz özelinde gelişmelere baktığımızda şu soruyu kendimize sormak kaçınılmaz oluyor: Acaba tarih tekerür mü ediyor?

Önce temel bir saptamayla başlayalım. Bilindiği gibi sosyalizmin ilk kuruluş yıllarında uygulanan NEP, esas itibarıyla KAPİTALİZMİN GÜÇLERİ ile SOSYALİZMİN GÜÇLERİ arasındaki bir mücadeleydi. Tarihin o döneminde temel soru şöyle sorulmuştu: KİM KAZANACAK? Bugün de aynı soru, özellikle sosyalist ülkeler bakımından tekrar sorulmak durumunda. Umut kırıcı gelişmeler olsa da alınan mesafeler gözönüne alındığında, ibrenin sosyalizmden yana olduğu bir gerçektir. Bu noktada bizi asil endişelendiren Doğu Avrupa ve Sovyetler Birliği'ndeki gelişmeler, bu gelişmeler karşısında karşı devrim güçlerinin ve burjuvazinin "komünizm öldü!" propagandası değil; asil olarak geçmiş tarihselliğin ve 70 yıllık birikimin red ve inkarıdır. Bu olgunun bir de Türkiye solundaki tartışmalara yansıyan boyutu var. Türkiye solunda şimdilerde oldukça moda olan bir yaklaşım var: Türkiye solunun "Stalinizm"le malul olduğu! Bizce sorun tam tersi, o da, LENİNİZM'i ve 1917 modelini anlamaya yetisinden yoksun olmak. Onun için de sosyalist modele ve kuruluş dönemine bütünsel bir yaklaşım yerine, eklektik bir yaklaşım ağırlık kazanıyor. Kimileri için 1924'ten, kimileri için 1930'dan, kimileri için ise 1953'ten sonrası karşı devrim. Kimilerine göre ise sosyalizm hiç olmadı. Sorun, tarihi sadece eklektik olarak değerlendirme olsa neyse, bir de bu tarihi dönemlerde tamamen dönemin özel zorluklarından kaynaklanan özel önlemlerin ilke düzeyine yükseltilmesi ve teoriye içkinleştirilmesi var. Bu tür yanlış algılamalar sol için diyaloglar ve biriktelikler bakımından da sakıncalıdır. Kendi dışındaki her grup ve çevrede sadece ve sadece Stalin'in izleyicilerini görme saplantısının yanısıra, biz zaten daha önce söylemiştik, tarih bizi haklı çıkardı biçiminde ifade edilen, reel sosyalizmin içinde bulunduğu bunalımdan kendi hesabına rant toplama çabası son yıllarda sol söyleme yerleşti. Bu anlayış, Türkiye sosyalist hareketinin şu an yaptığı, bizim de önem verdiğimiz tartışma kültürünü gerileteceği gibi, tartışma konularının sosyalist kadrolarca anlaşılır olmasını engellemektedir. Oldukça ciddi olan sorunlarımızı böyle yüzeyselliklerle bakmak, aşırı yenilikçi bir tür kişiliksizleşmeyi de beraberinde getiriyor. Bu aşırı yenilikçi kişiliksizleşme çizgisi, farkında olsun ya da olmasın yeni "NEPMEN"ler olmaya adaydır.

Yazımızın başlığında kullandığımız "NEPMEN" kavramı, kavramın gerçek içeriğinden çok, yaşanan anın şartlarına ve tekil önlemlerine fazlaca anjaje olup, uzun bir tarihsel dönemi kapsamaması zorunlu olan sosyalist kuruluş sürecinin siyasal kazanımlarını küçümseme eğilimini anlatmak içindir. Tesadüfi olmadığını sandığımız şu örnekler şaşırtıcı ama bu anlayışı açıklayıcı niteliktedir. Bugün kimileri, öncülük nosyonunun yerine "taban inisiyatifinin" ikame edilmesi gerektiğinden, "çoğulculuk"tan söz ediyor, ya da sosyalist demokrasi olgusunu neredeyse temsili demokrasinin işleyiş ve kurumlarına indirgeme gibi geri değerleri öne çıkararak tartışıyor.

Nitelikçe ve kalite olarak sosyalist hareketin seçkinleri olan bir toplulukta sosyalist kuruculuğun ekonomik önkoşulu olan KOLLEKTİVİZASYON'un karşısında köylülüğün tasfiyesine hayflanmak gibi garabetlere düşüldüğünü görüyoruz.

Haydi hayırlısı!

Dipten gelen dalga yüzeye çıkmadı...

15.Türk-İş Genel Kurul'u tüm hayal kırıklıkları ile birlikte sosyalistler ve öncü işçiler için önemli derslerle doluydu. Aralık 1986'daki 14.Genel Kurul 1987 yılını eylülüne kadar öngörmüştü. 12 Eylül emekçi örgütü gönülsüz de olsa merkezi yönetiminin ağızından siyasal bir tavır ortaya koyuyordu.

1987 yılının ilk aylarında gündeme getirilen miting, iş yavaşlatma gibi eylemler meclis yürüyüşünün engellenmesi, Mersin mitinginin yasaklanması ile karşılık buldu. Türk-İş içeriği yalpalanmalarla dolu bu belirgin siyasal tutumunu Temmuz 1987'deki referandumda "evet" kampanyası ile gösterdi. Kılıpayı çıkan sonuçta Türk-İş'in payının objektif önemi ortadaydı. Kasım 87 seçimlerinde "ANAP'a hayır" belgisi ANAP'lı sendikacıların varlığına karşın işçi kitlesine mal edildi. 11 Şubat 1988'de Türk-İş genel grev kararı içeren bir eylem programı benimsedi. Mart ayı başındaki İstanbul Bölge Toplantısı, Mart ortasındaki 1,5 milyon işçinin katıldığı genel yemek boykotuyla pratikteki semeresini verdi. İşyerleri ve şubelerin dipten gelen tepkisi merkezin rahvetini bozdu. Mart 1989'da ise tikanan toplu sözleşmelere Türk-İş'in tepkisi topluca çalışmama ihbarı oldu ve 600 bin kamu işçisi direniş katıldı. Türk-İş yönetimi işçilerin üretimden gelen güçlerini kullanma eğiliminin önünde bir set olamayacağını sezdi ve kendini kısmen yeni bir konjonktüre uyarladı. Sınıf sendikacılığı için Nisan direnişlerinin itilimini merkeze doğru taşıyamama olgusunda yönetimin bu uyarlanmasının rolü büyüktür. Türk-İş ilk kez Mayıs 1989'da 1 Mayıs'a sahip çıktı, fakat 1 Mayıs'ta imzalanana kamu sözleşmeleri dipten gelen dalganın büyük ölçüde dalgacı oldu. Buna 1 Mayıs'ta sosyalist güçlerin sınıfla kısa bir süre olsa da eylem düzeyini çakıştırmaya fırsatını değerlendirememelerinin etkisini de gözardı etmemek gereklidir.

Artık Genel Kurul'a giderken Türk-İş bağımsız sendikaların eylemlerine sahip çıkmaz, cezaevlerindeki açlık grevleri için duyarlılık talep eden, mitingler hatta korsan mitingler düzenleyen fakat bunun sınırının işçi kitlelerince belirlenmesini usulca engelleyen bir yönetime sahipti. Türk-İş bugün de özelleştirmelerden, faşist grev tüzüğüne kadar bir dizi konuda tavır belirliyor.

Fakat tüm bu gelişmelerin makyaj değişikliğine tercüme edilmemesi için Türk-İş'in taban dokusundaki değişikliklerin kendini

nasıl açığa vurduğunu ya da vurmadığını ortaya koymalıyız.

Bugün işçi sınıfının en büyük örgütlü kitle-sini bağrında toplayan bu yapıyı 1980 öncesi teşhislerle değerlendirmek ne denli hatalıysa, dipten gelen silkinin konfederasyonun tümüne mal olmasına ket vuran ve bizzat Türk-İş'in yapısından kaynaklanan organik engellerin de tanımlanması o denli hayattır.

Dipten gelen silkinin işyerleri ve şubeler düzeyinde tırpanlanmasıdır. Bizler Siyaset'te daha aylar öncesinde Bahar direnişlerinin konfederasyon delege seçimlerinde likide edildiğini yansıma yaratmakta zorlandığını vurguladık. Bunda Türk-İş'in şube, genel merkez ve konfederasyon genel kurul delege seçimlerinin bir önceki dönemin kadrolarınca manipüle edilmesinin büyük etkisi vardır. Bunda dinamik unsurların sendikal ideoloji alanında köklü bir farklılık taşımamalarının payı vardır. Şevket Yılmaz ekolünün, tabandaki ve son 3 yıllık yeni eylemliliğin dinamizmine rağmen, 1,5 milyon işçi üzerindeki ideolojik tasallutu kırılmamıştır, Bu yönüyle Türk-İş'in ideolojik bir boyutu da olan dönüşümü, sorunu, politik alana taşımaktadır.

Nisan direnişlerinde gerçekte son 5 yılın ürünü yeni bir öncü işçi, doğal önder tipolojisi şekillenmeye başladı. Genelde sol politikaya duyarlı, lise ve teknik lise düzeyinde eğitilmiş, Eylülüst rejimin sonuçlarını doğrudan yaşamış, varolan burjuva siyasal akım ya da sol grupların "mensubu" olmayan, en az iki kuşaktır işçi olan bir tipoloji. Bu tipoloji sosyalistlerin bu aşamada içselleştirebilecekleri ve kendi iç sorunlarına muhatab edecekleri bir kimliğe sahip değil ve böyle de olması gerekir. İşçi sınıfı içerisinde böylesi bir katman yeni biçimlendiği ve bu aşamada kısmi bir bağlantısızlık taşıdığı için genel kurullara kendi ağırlığını yansıtamamıştır.

Daha da önemlisi Türk-İş'in klasik uzlaşmacı çizgisi ve kişiler gerçekten önemsizdi. Fakat klasik çizginin alternatifi de gerçek bir antitez değildir ve işçi sınıfı kısmen bunu sezmemektedir. Dolayısıyla eski DYP milletvekili aday B.Meral, işçilere her direnişlerinde fırça çekmeyi adet haline getiren Baykal'cı Kenan Durukan ya da bir diğeri sol değildiler. Şurası açıkça bilinmelidir ki Ş.Yılmaz, E.Kul, M.Başoğlu gibilerini işçi sınıfı sırtından attığında K.Durukan, O.Balaban gibileri de onlarla beraber yuvarlanacaktır. Uzlaşma ve mücadele arasındaki gerçek fark 242'ye 172 değildir.

Bir Genel Kurulun Ardından Bazı Saptamalar

Mehmet KARTAL

Sosyalistlerin sendikal mücadelede kısa erimli zaferler umuduyla solculukla ilişkisi olmayanların peşinden gitme dönemi bitmelidir. Kalıcı başarılar sınıf içinde tecrit olmadan yürütülecek uzun soluklu ve siyasi anlamda olgun bir çalışmayla elde edilecektir.

Türk-İş Genel Kurulunun ardından görünüşte neler akla geliyor? İlk tablo hiç de olumlu görünmüyor: Bahar eylemleriyle gücünü gösteren işçi sınıfının dinamizmini arkasına alan "sol" sendikalar Şevket Yılmaz ve ekibini deviremediler. Türk-İş yönetimi değişmedi, sağ yine yönetimde kaldı. İşçi sınıfının Türkiye'deki en büyük sendikal örgütünde hiçbir değişiklik olmadı. Üstelik bütün bunlar "birkaç sendikanın oyunbozanlık edip Yılmaz'a oy vermesi ve solu satması" sonucu oldu.

Ancak hemen söylemek gerek, yukarıda çizilen tablo tümüyle yanlışlamalardan oluşuyor. Türk-İş'in 420 delegesi içinde gerçekten güçlü bir "sol kanadın" varlığından söz edilebilir mi? Dahası gerçek anlamda bir sağ-sol netleşmesi Türk-İş içinde bugün ne kadar sağlanmıştı? Hele bir sendikanın tüm delegelerini "sağcı" ya da "solcu" olarak nitelendirmek olası mıdır? Ve nihayet bu sağ-sol ayrımı hangi ideolojik içerik ve siyasal çizgiye göre yapılmıştır?

Bu soruların yanıtları aynı zamanda genel kurulun anlamlı bir değerlendirmesini ve ortadaki bulanıklığın dağıtılarak bu genel kurul üzerinde dönen dolapların işçi sınıfının gözleri önüne konulmasını da sağlayacak.

Sol Kanat Efsanesi

İlk yanlışlama Türk-İş içinde çok güçlü bir sol kanat olduğu ve bu gücün genel kurulda yeterince gösterilemediği ile ilgili oluyor. Sol kanadın güçlülüğü iddiası ve "kışkırtması" soldaki sendikalardan daha çok burjuva basınında yapıldı. Hem de genel kurulun başlamasından aylar önce... Milliyet gazetesinde sol kanadın gücünden daha Ekim ayında söz edilmeye başlandı. "DİSK hortluyor" uyarıları yapıldı. Cumhuriyet gazetesi ise, Şükran Ketenci eli ile bu işi daha "rafine" bir biçimde yaptı. Ketenci "İşçinin Evreninden" sütununda "sendika seçimler zincirinde küçümsenemeyecek bir sonuç alındığını, sendika yönetimlerinde ve özellikle Türk-İş delege dağılımında çok önemli değişiklikler olduğunu" yazıyor, ve bir anlamda herkese bol keseden umut dağıtıyordu. Bu umudu da "solda varsaydığı her sendikanın bütün delegelerinin, hiç fire vermeden solda oldukları" mesajıyla destekliyordu. Oysa, sendikaların genel kurullarında, örneğin Hava-İş sendikasında gibi, olumlu yönetim değişiklikleri gerçekleştiği doğru olmakla birlikte, "solun gücünü" solda olduğu varsayılan sendikaların delege sayısı toplamı ile ifade etmek başlı başına bir aldatmaca idi. İki örnek vermek yeterli: Tek Gıda-İş sen-

dikasında sadece 4 delege değişikliği olmuştur; Bass sendikasında Genel Başkan ve biriki delege dışında delegelerin tümüne "sol" diyebilmek olanaksızdı. Ketenci bunu yapmakla kalmadı, Bayram Meral, Münir Ceylan ve Kenan Durukan üzerinde yoğunlaştırdığı kampanya ile elatından, 1983 yılından bugüne Türk-İş'te genel teşkilatlanma sekreteri olarak yönetimde görev almış Orhan Balaban'ı başkan adayı olarak pazarladı.

Öncelikle şunu vurgulamak istiyorum: Meral, Durukan ve Ceylan üçlüsünden hiçbirinin Balaban'a tercih edilir alternatif olarak sunmuyorum. Sadece başarıyla oynanmış bir oyunu sergilemeyi amaçlıyorum. Balaban'ın "etliye sütlüye karışmamış biri olması" bir erdem olarak sunuldu. Böylece baştan beri bir hayal ürünü olarak ileri sürülen "5-0 yeni Türk-İş" sözleri bir kenara atılmış oluyordu. Ketenci Bayram Meral'in Türk-Metal sendikası başkanlık divanı başkanı olarak "biz aslında sağcı bir sendikayız, adımız yanlışlıkla solcuya çıktı" dediğini tırnak içine alarak yazıyordu. Oysa Ketenci orada değildi, dahası bant kayıtları defşire edildiğinde Meral'in bu sözleri kullanmadığı ortaya çıkıyordu. Bu noktada bir kuşku dile getirmek istiyorum. Ketenci'nin bu saptamalarının ardında bir tür "iyi niyetin" yattığına hiç inanmıyorum. En azından böyle bir "iyi niyet" varsa bile, bu, CIA'dan MIT'e kadar uzanan bazı kararlık güçlerin işine geliyor.

Ketenci'nin sözlerinin ve yazılarının "Şükran abla bize ne öneriyorsun" diye kendisine akıl danışan delege sayısının çokluğu düşünüldüğünde, sanılandan çok daha büyük bir etkiye sahip olduğuna inanıyorum. Doğal olarak böyle etkisi olanlardan sadece biri Ketenci. Şurada CIA'dan MIT'e kadar uzanan başka halkalar da var.

Yukarıda, bir sendikanın tüm delegelerini bir çizgiye bağlamanın yanlış olduğunu söylemiş ve örnekler vermişim. Şimdi de "sağ-sol" ayrımının içeriğine değinmek istiyorum. Basında kullanıldığı biçimiyle sol, birkaç istisna dışında, SHP ya da DSP yanlısı delegeleri tanımlamak için kullanıldı. Birincisi, bu delegelerin tümünün "bahar eylemlerinin havasını" taşıdıklarını iddia etmek ne kadar yanlış ise, sağcı olarak nitelenen yani DYP'li olan delegelerin tümünün sınıf düşmanı ve uzlaşmacı olduklarını söylemek de o oranda yanlış oluyor. İkincisi bu tür bir ayrım bahar eylemlerini gerçekleştiren işçi sınıfı açısından hiç bir anlam taşıyor. Bahar eylemlerini gerçekleştirenler, bunu SHP'li ya da DSP'li oldukları için değil sınıfsal konumları gereği

başardılar. Dahası, bu ayrım burjuva politik arenasının boşluklarını dolduran burjuva partilerini eksen aldığı için sınıfsal bir öz taşıyor.

Akalcı Davranış

Eğer buraya kadar söylenenler üzerinde bir itiraz bulunmuyorsa, yanıtlanması gereken soru "yapılması gereken neydi" olmalı. Öncelikle yapılmaması gereken altını çizmek istiyorum. Balaban gibi biri önderliğinde bir liste çıkararak, üstelik bu liste içine iyi niyetli ama fazla tanınmamış ve etkinliği olmayan isimleri koyarak sonucu baştan belli olan bir gövde gösterisine girmek gerekiyordu. Aynı bir liste ile çıkıp kaybetmek yerine, bir listeye daha çok isim sokmaya çalışmak çok daha anlamlı ve başarılı bir sonuç verirdi. Bu gereksiz gövde gösterisine yol açan nedenlerden biri solun gücünün abartılmasıyla ortaya çıkan içi boş bir "gaza geliştirmek". Başkanlık seçimlerini bir yana bırakalım, Türk-İş içindeki solun sonuna kadar savunduğu iki önerge neden geri çekilmek zorunda kaldı? AAFLI ile ilişkilerin kesilmesi ve bağımsız sendikaların katılımını sağlamak için tüzük değişikliği yapılmasını içeren bu iki önerge, "sol" şişirildiği kadar güçlü olsaydı genel kurulda kabul edilmez miydi? Yapılması gereken, reel politiker bir düşünceyle etkin ama tabanın baskısıyla "yönlendirilebilecek" isimlerin tek bir listeye sokulmasına çalışmaktan başka bir şey değildi. Genel kurulda bu amaç için çaba gösteren az sayıdaki sosyalist unsur ne yazık ki başarılı olamadı.

Ancak yine de ortada umutsuz bir tablo olduğu söylenemez. Birincisi Özbek gibi bir faşist tasfiye edilmiştir. Gerçi Özbek, bu geri çekilmeye karşı yerine Toçoğlu'nu koydurmayı başarmıştır ama Emin Kul gibi bir diğer faşistin etkinliği kırılmıştır. İkincisi, Yılmaz'ın yeniden başkan seçilmesine karşın, manevra alanı daralmıştır. Yılmaz bundan sonra daha "dikkatli" davranmak zorunda kalacaktır. Kısacası, sendikalarda işçilerin ve sosyalist unsurların tavırları yukarıda daha çok rağbet görecekler. Yeni bir genel kurula üç yıl var. Üç yıl sonra şişirilmiş ve saptırılmış bir solla değil, sosyalist bakış açısının egemen olduğu bir solla yönetime gelmek gerekiyor. 15. Genel Kuruldan alınacak en önemli ders bu oluyor. Bunu sağlamanın yolu da "işçinin evrenine" bakarken "Ketenci gözlüklerini" çıkartmaktan ve sosyalist bilinç ve politik tavırdan ayrılmamaktan geçiyor.

Genel Kurulda Ne Dediler?

Fuat Alan (Belediye-İş Gen. Bşk.) Genel Kurulda sağlıklı ilke kararları alınmalı ve burada seçilecek yönetime taimat biçiminde verilmelidir. Bu ilkelerin hayata geçirilmesi sağlanmalıdır. Belediye-İş sendikası her tür eylem kararını uygulayacaktır. Sendikamız bu niteliğe sahiptir.

Sabri Topçu (Tümtis Gen. Bşk.) Türk-İş'in gerçek sınıf sendikası niteliğine kavuşması gerekiyor. Son üç yılda işçi sınıfı direnişten sakal bırakmaya kadar birçok eylemi gerçekleştirirken Türk-İş yönetimi birçok eylem kararı almış, ama birkaçı dışında bu kararlardan hiçbirini uygulanmamıştır. Bağsız sendikaların konfederasyona katılması için gerekli tüzük değişikliği hazırlanmalı, ortak eylem kararı alınmalı, CIA uzantısı AAFLI ile ilişkiler kesilmelidir. 1 Mayıs işçi bayramı olarak kutlanmalıdır.

Yener Kaya (Deri-İş Gen. Bşk.) Sendikalar işçilere öncülük görevini ne ölçüde yerine getirebildiler? Bizler bürokrasi içinde debelenirken işçiler sokaklarda bize gereken dersi verdi, hükümetin ilke kararlarını yerle bir etti. Ne var ki bahar eylemlerinin tartışılmayan yanı, bizlerin, işçilerin mücadelesi sonucunda elde edilen ekonomik kazanımları demokratik kazanımlara ne ölçüde taşıyabildiğimizdir. Değerlendirmemiz ve bakış açımız değişmelidir. Değişme, günlük yaşama müdahale eden politikaların üretilmesi ile mümkün olabilir.

Hasan Kaplan (Belediye-İş İzmir Şb. Bşk.) Haklarımızı kiminle alacağız, böyle suskun bir yönetimle mi? Genel Kurulda, konfederasyona üye olmak isteyen bağımsız sendikalara kapılar kapatılmamalıdır. İşçi sınıfı çağdaş, ikeli, cesur ve kavgaçı bir Türk-İş yönetimi istiyor. İşçi sınıfı bugünkü yapıyı istemiyor. Yönetim talimat verse, 24 saatte eylemler gerçekleşir Türkiye'de. İşçiler buna hazır ve istediği de bu.

Atılay Ayçin (Hava-İş Gen. Bşk.) Hava-İş yepyeni bir anlayış içinde, mücadeleci, diri unsurlardan oluşan yeni yönetimi ile Türk-İş içinde yeni dönemin öncüsü olacaktır. Biz, 27 yıllık sarı sendikacılığı, sendika ağalığını yıkarak yönetime geldik ve inanıyoruz ki Türk-İş içinde daha birçok Hava-İş'ler egemen olacaktır.

Münir Ceylan (Petrol-İş Gen. Bşk.) Herkes bir başarıdan sözediyor, ama bu başarı yönetime değil, işçilere aittir. Taban birlik içinde üretimden gelen gücünü kullanmaya hazır, genel greve hazır. Yöneticiler sorunları çözemiyorlarsa bize getirsinler, tabana getirsinler. Kendini bir sınıf örgütü olarak görmeyen bir sendikal anlayış kabul etmemiz mümkün değildir.

Kenan Durukan (Harb-İş Gen. Bşk.) Genel grevin yasası yoktur. Genel grev ihtilale benzer: Ya başarısız ya da idama gidersiniz. Silahlı kuvvetler dahil olmak üzere üretim gücünden daha büyük bir güç tanımıyorum. Türk-İş partilerüstü politika psikozundan kurtulmalıdır. Gerektiğinde genel grev yapabilecek bir yönetim oluşturmak zorundayız.

Faruk Barut Son yıllarda işçilerin birliği sağlanmıştır. Ülkeyi yönetenler olumsuz tavırlarıyla buna katkıda bulundular. Sonuç bizi tatmin etmese de iktidar karşımızda gerilemiştir. Yönetimler tartışılabilir ama eleştiri kişilere yöneltilmediğinde örgütün kendisi yara alır. Dayanışma ve birliğimiz bozulmamalıdır. Bütün olumsuzlukların nedenini beş kişiye yüklemek doğru olmaz.

Melih Hüsnü Yılmaz (Likat-İş) Eğer şimdiki başkan grev yapamıyor diye eleştiriyorsanız, o zaman gelin bizim desteklediğimiz Orhan Balaban'a oy verin.

GENEL KURULDAN NOTLAR

Genel kurulun ilk günü iki çelişik olay yaşandı. Çalışma Bakanı İmren Aykut ve Devlet Bakanı Işın Çelebi konuştu. Demirel ve İnönü (toplumsal muhalefeti temsil ettikleri varsayılmış olsa gerek) bol bol alkış aldılar. Işın Çelebi, burjuva politikacısının utanma duygusunun olmadığını en somut biçimiyle göstererek kürsüye çıkıp delegelere nutuk atmaya kalkınca Hava-İş, Petrol-İş ve Belediye-İş delegeleri başta olmak üzere büyük çoğunluk "yuh, in oradan aşağıya" protestolarına başladı. Çelebi, Türk-İş'in çalışma raporundaki rakamların yanlış olduğunu söyleyince tepki doruğa ulaştı ve salonun yarısı "hükümet istifa" sloganlarıyla salonu terketti. ANAP'ın temsilcisi konuşmasına devam edemeyeceğini anlayınca yerine oturdu. İktidarın diğer temsilcisi Aykut, Çelebi'nin aldığı tepkinin birkaç katıyla karşılacağını sezdi ve daha önce basına konuşma metni dağıtmış olmasına karşın, kürsüye çıkma cesaretini gösteremedi. MHP'li bakan Namık Kemal Zeybek "sizleri seviyorum, bırakın da konuşayım" diye yakarmasına karşın, divan kendisine söz vermedi. Zeybek, salonu terketmek zorunda kaldı. Bura kadar her şey iyi de, ANAP temsilcilerine bu tepkileri gösterenlerin diğer burjuva partisi liderlerini "başbakan İnönü", "kurtar bizi baba" ve "halkçı Ecevit" diye karşılamaları, genel kurulun başlangıcında oluşan coşkulu havayı kirletti. İşçi sınıfının kendi partisi

sahneye çıkana kadar bu tür hava kirliklerini yaşamak kaçınılmaz olsa gerek.

CIA ile bağlantılı ve Amerikan güdülü AAFLI ile ilişkilerin kesilmesine ilişkin önerenin oylanmasına Şevket Yılmaz ısrarla karşı çıktı. "Sol kanadın adayı ve lekesiz insan" olarak pazarlanan Orhan Balaban ise, son anda altı yıldır Türk-İş yönetiminde olduğunu anımsayarak kendisini de suçlayan bu önergeden kurtulmak için Türk-İş yönetimini savunmayı üstlendi. Balaban'ın kürsüde yaptığı konuşmadan sonra önerge geri çekildi. Böylece AAFLI ile ilişkilerin kesilmesi "bir başka bahara" kaldı.

Türk Metal'in gerici-faşist yönetim yapısı biliniyor. Elbette Türk Metal bu açıdan bakıldığında Türk-İş içindeki tek örnek değil, ama bağımsız sendikalarla birleşme söz konusu olduğunda Türk Metal adı öne çıkıyor. Birleşme için gerekli tüzük değişikliği önerisi de genel kurulda geri çekilen öneriler arasında yer aldı. Belediye-İş sendikasının bağımsız sendikaların Türk-İş'e katılımını sağlayacak tüzük değişikliği önergesi, Türk Metal ve Toleyis gibi yapısı bilinen sendikaların büyük tepkisiyle karşılaştı. Basında kasıtlı ve abartılı bir biçimde çok güçlü olduğu söylenen "sol kanat" nedense (!) gücünü bu önerge üzerinde de gösteremedi ve önergeyi geri çekti.

TÜRK-İŞ GENEL KURULUNDA SENDİKALAR VE DELEGE SAYILARI

Sendika Adı	Delege Sayısı	Sendika Adı	Delege Sayısı
Tarım-İş	12	Yol-İş	25 (-1)
Türkiye Maden-İş	18	Tes-İş	26 (-1)
Genel Maden-İş	17	Koop-İş	7
Petrol-İş	24	Tez Koop-İş	11
Tek Gıda-İş	33 (-1)	Tümtis	3
Şeker-İş	12	Demiryol-İş	15
Teksif	33 (-1)	Denizciler	7 (-1)
Deri-İş	12	Hava-İş	5
Basın-İş	4	Likat-İş	5
Basisen	14	Haber-İş	4
Bass	5	Sağlık-İş	9 (-1)
Çimse-İş	13	Toleyis	9
Kristal-İş	5	Türk Harb-İş	17 (-1)
Türk Metal	28	TGS	4
Dokgemi-İş	4	Belediye-İş	29 (-1)
Ağaç-İş	5	Türksen	4

TOPLAM

420

BİR BELGE:

" İLKE PROGRAMI "

Genel Kurul öncesi Yol-İş sendikası uzmanlarının kaleme aldıkları, 19 sendikanın katılımı ile bazı "yumuşatmalar" uğrayan, ama yine de içerik olarak önem taşıyan "İlkeler Programı"ndan bazı bölümleri yayınıyoruz:

- Türk-İş asıl gücünü yalnızca işçi sınıfından alır. Bu gücün harekete geçirilebilmesi, ülkemizde milyonlarca işçinin Türk-İş'e güvenmesi ile mümkündür. Türk-İş yönetimi, ancak başkanlar kurulunun aldığı kararları uygulayarak ve işçilere karşı her konuda açık davranarak, milyonlarca işçinin güvenini kazanabilir. Ülkemizde işçileri son derece yakından ilgilendiren olaylar karşısında tavırsız kalmak ve alınan kararları uygulama kararlılığını göstermemek, Türk-İş'in tüzel kişiliğine büyük zarar vermiştir. Türk-İş içinde sendikal demokrasi ve sendikal disiplin geliştirilmelidir.

- Günümüzde işçi hak ve özgürlüklerine yönelik sürekli saldırı, Türk-İş'in birlik ve beraberlik içindeki mücadelesini zorunlu kılmaktadır. Bu nedenle Türk-İş merkezîyetçi bir konfederasyon olmalı, Başkanlar Kurulu'nun yetkileri, görevleri ve etkinliği artırılmalıdır. Türk-İş, üye sendikaların özel kesimde ve kamu kesiminde toplu sözleşme politikalarının belirlenmesi ve uygulanmasında etkin bir biçimde rol almalı ve gerektiğinde toplu grevleri uygulamalıdır.

Türk-İş, işçilerin kitle halinde verdikleri ekmek ve demokrasi mücadelesinin arkasında değil, önünde olmalıdır. Haklı taleplerimiz için Başkanlar Kurulu'nun alacağı her türlü meşru eylem kararı zamanında ve eksiksiz olarak uygulanmalıdır. Haklı ve meşru mücadelemiz Türk-İş'in önderliğinde geliştirilmelidir.

- Türk-İş merkezi bir grev fonu kurmalı ve her grevde, tüm halkın katılabileceği dayanışma kampanyaları açmalıdır.

- Türk-İş Bölge ve İl Temsilcilikleri demokratikleştirilmeli ve güçlendirilmeli; her yörede sendika şubeleri ve işyeri sendika temsilcilikleri düzeylerinde sürekli ve Türk-İş'in talimatlarını uygulamaya dönük demokratik organlar yaratılmalıdır.

- Türk-İş sendikasız işçilerin sendika-

laşması için kampanyalar açmalı, hükümetin ve sermayedar sınıfın sendikaları zayıflatma ve işçileri çeşitli biçimlerde sendikasızlaştırma politika ve uygulamalarına aktif bir biçimde karşı koymalı, memurların sendikalaşma çabalarına aktif bir biçimde destek vermeli, emekçi işçilerin ve emekli memurların dernekleşmesine yardımcı olmalıdır. Türk-İş, Konfederasyon ilkelere uyacak bağımsız sendikaları bünyesine almalıdır.

- Türk-İş, tüm işçilerin bilinçlenmeleri ve eğitimi için yaygın konferanslar, açık oturumlar, büyük toplantılar düzenlemeli, broşür ve kitaplar çıkarmalı, Türk-İş Dergisini ekmek ve demokrasi mücadelesinin bir aracı haline getirmelidir. Türk-İş'in hükümet güdümülü AAFLI ve benzeri kuruluşlarla ilişkileri kesilmelidir. Türk-İş, sermayedarların işçi aleyhtarı propagandalarına cevap verebilmeli ve kamuoyuna ulaşmalıdır.

- Türk-İş devletten, hükümetten, işverenlerden ve siyasal partilerden bağımsız olmalıdır. Ancak işçilerin hak ve çıkarlarının gerektiği her politik durumda da aktif bir tavır benimsemelidir. Türk-İş, toplumun diğer kesim ve tabakalarının demokratik temsilcisi olan kuruluşlarla, ortak sorunların çözümü için işbirliği yapmalıdır.

Bizler, işçi sınıfının ekmek ve demokrasi için yükselen haklı ve meşru mücadelesini sahipleniyoruz ve işçilerin üretimden kaynaklanan gücünü kullanmada Türk-İş'in önderlik etmesi gerektiğine inanıyoruz. Türk-İş'in toplumsal hayatta gücünün ve etkinliğinin artması ve temsil ettiğimiz kitlenin olduğu kadar, tüm çalışanların sorunlarının çözümü, ekmek ve demokrasi için bu meşru kitle mücadelesinden geçmektedir.

Demokrasiye ve özgür sendikacılığa gerçekten inanan tüm işçilerin ve sendikacıların bu mücadelede birlikte yer alacağına inanıyoruz.

Belgeyi imzalayan sendikalar:

Petrol-İş, Tarım-İş, Türkiye Maden-İş, Genel Maden-İş, Deri-İş, Ağaç-İş, Basın-İş, Basisen, BASS, Kristal-İş, Yol-İş, Tezkoop-İş, Tümtis, Hava-İş, Liket-İş, Türk Harb-İş, TGS, Belediye-İş, Haber-İş.

BİR BELGE:

" ÖNERGE "

Türk-İş Genel Kuruluna verilen önergelerden biri de, CIA ile ilişkisi belgelerle kanıtlanmış olan ve bu ilişkinin ne ABD'de ne de Türkiye'de hiçbir "yetkili" tarafından yalanlanmasına bile gerek görülmeyen Asya-Amerika Hür Çalışma Enstitüsü (AAFLI) ile Türk-İş arasındaki bütün ilişkilerin kesilmesini isteyen ve geri çekilmek durumunda bırakılan bir önergeydi. Bu önergeden bazı bölümleri yayınıyoruz: Asya Amerika Hür Çalışma Enstitüsü AAFLI, Amerikan Devletin parasını sendikal bir görünüm altında azgelmiş ülkelerde kullanan ve sendikacılık hareketini Amerikan Devletin ve sermayesinin çıkarları doğrultusunda yönlendirmeye çalışan bir kuruluştur. AAFLI'nin kullandığı kaynakların büyük bir bölümü Amerikan Devletinden gelir. 274 ve 2821 sayılı yasalar, sendikaların Türkiye Cumhuriyeti Devletinden yardım almasını yasaklarken, AAFLI aracılığıyla Amerikan Devletin parası kullanılmaktadır.

AAFLI'nin ülkemizdeki faaliyetleri 12 Mart ve 12 Eylül askeri müdahaleleri sonrasında yoğunlaşmıştır. İşçi sınıfı ve Sendikacılık Hareketimizin AAFLI'nin vereceği üç-beş Amerikan Devleti dolarına ihtiyacı yoktur. İşçilerimiz ve sendikacılık hareketimiz, verilen dolarların karşılığının bir biçimde geri alındığının farkındadır. AAFLI aracılığıyla Amerikan Devleti için istihbarat toplanmakta ve AAFLI, Sendikacılık Hareketini ve ülke politikasını Amerikan Devleti ve sermayesinin çıkarları doğrultusunda yönlendirme çabalarında bir kanal oluşturmaktadır. AAFLI, Amerikan İşçi Sendikaları Federasyonu AFL-CIO'yu ve Amerikan İşçilerini temsil etmemektedir. Türk-İş, AFL-CIO ile ilişkilerini, karşılıklı saygı ve iç işlerine karışmama temelinde aracı olarak doğrudan sürdürmeye devam etmelidir.

AAFLI'nin 1968 yılından 1980'lere kadar genel müdürlüğünü yapan Moris Paladino'nun ve Türkiye'de yöneticilik yapan Emanuel Boggs'un Amerikan Merkezi İstihbarat Örgütü CIA'nın görevlileri olduğu belgeleriyle açıklanmıştır. AAFLI'nin CIA ile bağlantıları birçok kuruluş tarafından ve ayrıca Amerika Otomobil İşçileri Sendikası tarafından da kanıtlanmıştır. Türk-İş'in AAFLI ile ilişkileri işçi hareketine en küçük bir yarar getirmedeği gibi, büyük zararlara ve güven bunalımına yol açmaktadır. İşçinin eğitiminde Amerikan Devletin dolarlarına ihtiyacımız yoktur. Bahar eylemlerini gerçekleştiren işçiler ve sendikalar olarak, Amerikan Devletin dolarlarını reddediyoruz. Türk-İş'in AAFLI ile ilişkileri derhal kesilmeli ve bu konuda imzalanmış anlaşmalar feshedilmelidir.

"İşçi Sınıfı Hareketi Send

Türkiye Yol - İş Sendikası Eğitim ve Araştırma Müdürü Yıldırım KOÇ ile sendikal

Siyaset: Türk-İş genel kurulu öncesinden başlayarak, özellikle basında, "sağ kanat-sol (sosyal demokrat) kanat" ayrımı yapıldı. İşçi hareketi ve eylemlerinin bugünkü nesnellüğünde sendikalarda böylesi bir "sağ-sol" ayrımı bir anlam taşıyor mu?

Yıldırım Koç: Sendikalardaki sağ sol ayrımının bir nesnel temeli var; ben öncelikle bunun önemle kavranması gerektiğine inanıyorum. Türkiye'de sol kendini CHP kökeninde kurtaramadığı sürece sendikalardaki "sağ-sol" ayrımı çok yapay kalıyor ve aynı zamanda çok zarar verici. Türkiye'de sol kendisini CHP'nin değişmiş biçimi olarak kabul ettiği sürece 1946 yılında CHP'nin

"İşçi sınıfı hareketini bugün, sağ-sol diye bölmek, işçi sınıfı hareketini soğuk savaş döneminde oluşturulmuş sağ-sol kavramlarına göre oluşturmak ve sınıfı bölmek anlamını taşıyor."

nin işçi sınıfına karşı açtığı savaşın ve uyguladığı baskının da sorumluluğunu paylaşır duruma geliyor. Çünkü CHP, Türkiye'de 1946 yılına kadar hakim olan burjuvaziye geliştirme çabaları sırasında hakim olan burjuva politikası işçi sınıfını ve köylülüğü ezdiği dönemde, halkın büyük tepkisini çekti. Daha sonra baskının kalkma koşullarının olduğu 50'li yıllarda ekonomik büyüme döneminde bu, Demokrat Parti tarafından kullanıldı ve Demokrat Parti, gerek işçilere gerek köylülere, yaşam biçiminde bir yükselme olarak gözüktü. Gerçekten o yıllarda gerek işçi sınıfının gerek köylülüğün yaşam düzeyinde ileriye doğru adımlar atıldı. Daha sonra CHP kendini solla özdeşleştirince veya sol kendini CHP'nin biraz daha ilerisi kabul etmeye başlayınca, kitlelerin gözünde sol, halka baskı yapan, halka tepeden bakan ve halkı ezen bir anlayışın biraz değişik biçimi, sağ ise oy almak için halka dalkavukluk yapan, ama bir parça birşeyler de sağlayan bir siyasal yaklaşım olarak gözüktü. Dinciler de Amerika da bunu çok iyi kullandı. Soğuk savaş yıllarının anti-komünizmi çerçevesinde solculuk vatan satmaktır, Rus uşaklığıdır, şapka asmaktır gibi milliyetçilik ve din unsurlarını çok etkin bir biçimde kullandı. Bunun sonucunda insanla-

rın kafalarında sağ ve sol dendiğinde çok farklı anlayışlar çıktı. Ben bunu "gift" sözcüğüne benzetiyorum. İngilizcede gift hediye demek, ama almancada gift, aynı yazılır aynı okunur, zehir demek. Bizim gözümüzde sol emekten yana olmak, gelecek-

"Bugünkü sıkıntı, Türk-İş'in değişen yapısının Türk-İş merkez yönetimine, belirli çevrelerin müdahaleleri ve bazı yanlışlıklar sonucu, yansıtılmamasıdır."

ten yana olmak, sağ sermayeden yana olmak. Ama soğuk savaş döneminin anti komünizmiyle şartlandırılmış kitlelerinin ve CHP'ye tepki duyan Demokrat Partiden de yararlanmış kitlelerin gözünde sağ, milliyetçilik ve dinine bağlılık, vatanseverlik, sol ise ahlaksızlık, namussuzluk, vatan satmak. Böyle bir koşullandırma var. Bunu kırabilmenin yolu, Türkiye solunun CHP'nin geçmiş dönemlerdeki baskısıyla, CHP ile ilişkilerini kesmesi.

İşçi sınıfı içinde bu tür siyasal eğilim farklılıkları hiçbir zaman bölünmelere yol açmadı. Ama sendikacılar sırtlarını siyasal partilere dayanarak kişisel etkinliklerini artırma çabası içinde siyasal partileri kullanmaya çalıştılar, siyasal partiler de sendikacıları kullanmaya çalıştı. Sermaye de, partileri kullanarak işçi sınıfının gücünü bölmeye çalıştı. Yani çok yanlış bir oyun oynandı. Bütün bunların sonucunda Türk-İş'teki sendikacılar içinde sosyal demokratlar diye bir gruplaşma 1971'den bugüne oldu ama, işyerlerine 1975-76 yıllarında yerleştirilen faşist militanlar dışında, işyerlerinde önemli bölünmeler olmadı. 1980 sonrasında siyasal görüş farklılıkları da önemini yitirdi. Yaşanan ekonomik sıkıntılar, sınıfın ortaklaşa mücadelesini ön plana çıkarttı. Çünkü işçinin şu ya da bu partiye ov veriyor olması, onun ekonomik sıkıntılarını çözmedi. O partiye oy vererek işe girme olanağı olmadı. Sınıfın bütününe hedef alan yeni saldırı karşısında sınıf birleşti ve arasındaki siyasal görüş farklılıklarının önemini azalttı. Bahar eylemleri sırasında da bu görüş farklılıkları kesinlikle ön plana çıkmadı. Görüşleri ne olursa olsun, işyerlerindeki bütün işçiler, sınıfın birliğini sınıf mücadelesi temelinde yaratılar.

Bunun diğer bir yanı, kendisine "sosyal de-

mokrat" diyen partilerle, Doğru Yol Partisinin sendikacılık ve işçi sınıfına bakışında önemli farklılıkların olmaması. Bunun da nedeni; kendisine sosyal demokratım diyen partiler, Avrupa ülkelerinde olduğu gibi marksist bir mirasın sahipçileri değil, onun revize edilmiş biçimine değil, doğrudan doğruya işçi sınıfı düşmanı, 1946 öncesinin işçi sınıfı düşmanı CHP mirasına sahip çıkan ve onun günün koşullarına göre revize edilmiş biçimini miras alan, kısaca doğrudan doğruya burjuva partileri. Böyle bakıldığında da SHP ve DSP ile DYP'nin sendikacılık ve işçi sınıfı politikalarına getirdiği farklılıklar yok, aksine net konuşma açısından bakıldığında bazı konularda DYP daha net konuşabiliyor. O nedenle işçi sınıfı hareketini bugün sağ-sol diye bölmek, işçi sınıfı hareketindeki saflaşmayı soğuk savaş dönemlerinde oluşturulmuş sağ sol kavramlarına göre oluşturmak, sınıfı bölmek anlamını taşıyor. Kanımca bugün sorulması gereken soru, "sermayeye karşı ve sermayenin bugün iktidardaki biçimi olan ANAP'a karşı meşru, yürürlükteki yasaları aşan kitle mücadelesi çizgisinde olup olmamak." Kendisine Doğru Yolcu diyen bazı insanlar bugün gerçekten kitlelerin meşru mücadelesi içinde inanarak

"İşyerlerinde, sendikal örgütlülüğü, sendikal örgütlülüğün alternatif olmayacak biçimde tamamlayacak, işyeri komitelerinin yaygınlaştırılması gerektiğine inanıyorum."

yer aldılar. Kendisine sosyal demokratım diyen bazı insanlar da o mücadelenin içinde yer almadılar. Bugün çizgi, meşru kitle mücadelesinden yana mısın, değil misin? olarak konmalı diye düşünüyorum.

Siyaset: Türkiye'de bugün bir sınıf partisi olması durumunda, böyle bir partinin sendikal mücadeleye, sendikacılığa ne yönde olumlu etkilerinden söz edilebilir? Örneğin Türk-İş genel kurulundan daha olumlu bir tablo çıkması konusunda nasıl bir etki ortaya çıkabilirdi?

Y.Koç: Özellikle dünyadaki gelişmelere bakarak, bugün İkinci Enternasyonal'in mücadelesi dönemindeki, yükseliş dön-

İkacısını Biçimlendirir "

mücadele ve TÜRK - İŞ konusunda görüştüğ...

mindeki bir parti modeli gibi bir sınıf partisi düşüncesini taşıyorum. Sınıf hareketi ile içiçe geçmiş, sınıf örgütlenmeleriyle gerçekten bütünleşmiş ve sınıfın bütünün kapitalizme karşı tepki gösterdiği dönemlere özgü bir parti. Açıkça, sadece profesyonel devrimcilerden oluşan, kendini gerektiğinde sınıfa dayatma tavrı içinde olan değil de, Rosa Luxemburg'ların, Bebel'lerin Alman Sosyal Demokrat Partisi gibi bir parti. Böyle bir parti olduğu takdirde -bu da solun çok geniş kesimlerinin birarada olmasını ve sınıfın parti içinde gerçekten örgütlenmesini gerektirir- Türk-İş'in değiştirilmesi ve sınıfın uzun dönemli çıkarlarıyla uyumlu politikalar benimsenmesini sağlamak çok kolay. Ama bugün sosyalist hareket sınıfın geniş kesimleriyle bağ kurabilmiş değil. Sınıfın her kesiminde sosyalist unsurlar olmasına karşın bunların arasından bağ yok ve bu genel kurulda da görüldüğü gibi bunlar sosyal demokratların kuyruğuna takılmak zorunda kalıyorlar, ortak bir politika üretilmiyorlar. Eğer sorudaki sınıf partisiyle kastedilen, gerçekten sınıfın örgütlendiği, sınıf adına sadece sosyalistlerin örgütlendiği değil de, sınıfın geniş kesimlerinin sosyalizme kazandırabileceği politikaların benimsendiği bir sınıf partisi ise, sosyalist solun ortak gücünün temsil edildiği böyle bir partinin varlığı durumunda, Türk-İş'te sol, sınıf içindeki gücünden daha etkili bir biçimde temsil edilme olanağına kavuşurdu.

Siyaset: Önümüzdeki dönemde, sosyalist açıdan sınıf mücadelesinde kazanımlar el-

"Önümüzdeki dönemdeki görevlerden biri, değişik işkollarından bütün şubelerin ortak tepki gösterme alışkanlığını edinmeleri, kısacası kumaşın dikey dokusunun yatay örgütlenmelerle güçlendirilmesi oluyor."

de edebilmek için Türk-İş'te neler yapılmalı, hangi politikalar üretilmeli?

Y.Koç: Birincisi, ben Türk-İş merkez yönetimi ile Türk-İş'i özenle ayırmak gerektiğine inanıyorum. Türk-İş değişti, Türk-İş'i hayat değiştirdi. Türk-İş'te, işyerlerinde ve sendikaların büyük çoğunluğunda bir sınıf mücadelesi ruhu var. Bugünkü sıkıntı, Türk-İş'in değişen yapısının Türk-İş merkez yönetimine, belirli çevrelerin müdahaleleri ve bazı yanlışlıklar nedeniyle yansı-

lamaması. O zaman önemli olan, Türk-İş'teki devrimci yanın, Türk-İş merkez yönetimi değil, işyerleri, şubeler ve sendikalar olduğunun kavranması. Türk-İş merkez yönetiminin etkilenmesi, belirli kararları merkezi olarak alması önemlidir, bunu da yapacak olan başkanlar kurulumdur. Başkanlar kurulunu iyi çalıştırmak lazım. Oldukça etkili olunacak bir mevzidir burası.

İkincisi işyerlerinde sendikal örgütlülüğü tamamlayan, sendikal örgütlülüğün alternatifi olmayacak biçimde tamamlayan, işyeri komitelerinin yaygınlaştırılması gerektiğine inanıyorum. İşyeri komiteleri, sendikal hareketin yetersizliklerini kapatacak, değişen koşullara göre eksik kalan yanlarını tamamlayacak, geçmişten devralınan hatalarını düzeltecek ve sınıfın mücadelecisi özünü sendikal yapıya yansıtabilecek kanallardır. İşyeri komitelerinin geliştirilmesi bu nedenle önem taşıyor. Yalnız bunun sosyalist solun işyerlerindeki örgütlenmesi biçiminde algılanmasının son derece yanlış olacağı inancındayım. İşyeri komitelerinin, sendikaların alternatifi değil, sınıfın mücadelecisi ruhunun örgütlenme birimleri, sendika içi demokrasiyi ve disiplini geliştirecek, katılımı artıracak unsurlar olduğuna inanıyorum.

Üzerine gidilmesi gerektiğine inandığım diğer bir alan, sendikal örgütlenmede dokunun sağlam olabilmesi için bütün sendikal örgütlenmelerin birbirini tamamlaması gerektiği. Bugün sendikal yapı Türkiye'de 1960'lardan itibaren yatay örgütlenmenin kaldırıldığı ve sadece işyerindeki işçi ve sendika temsilcisi, şube, genel merkez türü bir dikey örgütlenme biçiminde. Oysa değişen mücadele içinde, yöredeki değişik işkollarından işçilerin kapitalizmin koyduğu işyeri -işkolu ayrımını aşarak, yatay örgütlenmesinin zorunluluğu var. Engeller işkolunu nasıl aşarsa, sendikal örgütlülük de işyeri-işkolu ayrımını aşmalıdır. Bunun da yolu, her yöredeki işçilerin yatay örgütlenmelerini gerçekleştirmektir. Bu, 1940 ve 50'li yıllarda, Türkiye'de "sendika il birlikleri" biçimindeydi. 1960'lı yıllarda bunu kaldırdılar ve anti-demokratik "il temsilciliklerini" kurdular. Bu nedenle önümüzdeki dönemde görevlerden biri, her yöredeki sendikaların şubelerinin, tüzel kişiliği olan yeni örgütlenmeler kurmasalar bile, yöredeki ve ülkedeki gelişmeler karşısında or-

tak tavır alma alışkanlığını yerleştirmeleri, ortak eylemler, mitingler, yürüyüşler, paneller yapmaları; bir yörede işçi çıkarıldığına, değişik işkollarından bütün şubelerin ortak tepki gösterme alışkanlığını edinmeleri, grevlerde dayanışmanın daha güçlü hale getirilmesi, kısacası kumaşın dikey dokusunun yatay örgütlenmelerle güçlendirilmesi oluyor.

Siyaset: Bu bağlamda, bağımsız sendikaların birleşmesi ve her işkolunda tek sendika gibi olgulardan da söz edilebilir mi?

"Sınıfın gücü geliştirilirse, Türk-İş Merkez Yönetimi ne olursa olsun, işçi sınıfı, merkez yönetimine istediğini yaptırır. Türk Metal'in bile bahar eylemlerine sahip çıkmak zorunda kalması, işçi sınıfının gücünü gösteriyor."

Y.Koç: Bağımsız sendikaların birleşmesi olayı özellikle Türk-İş'teki en anti-demokratik yapılardan biri olan Türk-Metal'in yapısını değiştirmek açısından çok önemliydi. Her işkolunda tek sendikaların olumlu-olumsuz yanları vardır. Her işkolunda tek sendikaların olumlu yanı, merkezi bir güç olmasıdır. Ağırlığını koyduğunda iyi koyar; ancak olumsuz yanı da bir kez anti-demokratik uygulamalar geldiğinde, örgütlerdeki bu eğilimler nedeniyle bazı gelişmeleri engelleyebilir.

Sonuç olarak sık sık tekrarladığım bir şeyi yinelemek istiyorum: İşçi sınıfı hareketini sendikacılar yaratmaz, işçi sınıfı hareketi sendikacısını biçimlendirir. İşçi sınıfı hareketini güçlendirecek olan da sınıfın alt düzeydeki örgütlenmeleridir. Türkiye işçi sınıfı, 40 yıllık Şevket Yılmaz'a 31 Ağustos 1989'da, İskenderun'da ve Payas'ta yasadığı miting yaptırttı. Türkiye işçi sınıfı bunlara kadirdir. Sınıfın gücü geliştirilirse, Türk-İş Merkez Yönetimi ne olursa olsun, işçi sınıfı, merkez yönetimine istediğini yaptırır. Bugün genel kurulda Türk-Metal'in bile bahar eylemlerine sahip çıkmak zorunda kalması, "işçiler bizi aşmadı, bizim aldığımız kararları uyguladı" demek zorunda kalması, işçi sınıfının gücünü gösteriyor.

Romanya: Gözyaşla

Emperyalizm 20. yüzyılın belki de en örgütlü karşı saldırısı ile bir ülkede sosyalizmi yıkıya sorunlarına boğulursa boğulsun Çavuşesku, bizim geleneğimizin bir parçasıdır. "Katliam mutlaka sorulacaktır !

1960'ların ikinci yarısından itibaren sosyalist ülkeler içerisinde ayrı duran ülkelerden birisiydi Romanya. Bu ayrıklık üzerinde az çok duruldu günlük burjuva basınında. Kısaca özetlemek gerekirse, Latin ırkından gelen bir halk, yaygın bir parti, güçlü bir ordu, Beserabya problemi nedeniyle Sovyetler'e yönelik kitlesel bir tepki, karizmatik liderlik anlayışı... Tüm bu özelliklerin sonucunda Çavuşesku'nun önderliğinde farklı ve yaratıcı bir sosyalizm anlayışı uç vermedi. Farklılık daha çok, dış politikada ve ülkenin kendi kendini tanımlamasında ortaya çıktı. Romanya örneğin Varşova Paktı'nın sınırlarına yakın bir konumlanışı tercih etti. Bu, iç politikada "milli duygular"ın gıdıklanması ile beraber yürütüldü.

Dış politikada ise Romanya'nın uluslararası devrimci harekete daha dostça bir el uzattığı iddiası saçmadır. Bu ülke, hele hele 1970'lerde Çin'den yayılan üç dünyacı tezlerin de başta şimdi yıldızı parlayan Silviu Brucan olmak üzere kimi partili, ya da partisiz aydınlarda yankı bulması sonucu uluslararası devrimci harekete büsbütün mesafe ile bakan bir ülke haline gelmiştir. Romanya'nın şu son gelişmelere kadar batılılarca çok tutulmasının tek nedeni bu mesafedir.

Sosyalist Kazanımlar

Romanya, bütün diğer sosyalist kuruluş deneyimleri gibi, kimsenin reddedemeyeceği başarılar elde etmiştir. İşsizlik, enflasyon gibi belalardan toplumu kurtarmanın yanı sıra, sosyalizmin geleceği açısından önem taşıyan ve üretim araçlarının mülkiyetinde köklü değişikliklere neden olan politikalar yü-

rürlüğe konmuş, tarımda tamamlanmasa ve önemli yanlışlıklar yapılsa bile kooperatifleşme hareketinde ve kolektivizasyonda kalıcı adımlar atılmıştır. Bunlar işçi sınıfının sosyalizme sahip çıkmasının nesnel koşullarını da oluşturmaktadır.

Ancak nesnel olarak varolan, pratikte pek mümkün olmamıştır. Partinin ve Çavuşesku'nun devrimin kazanımlarını silahlı militan güçlerle korumaya çalışması veya sürekliliği bu partili militanlarca sağlamak istemesi, işçi sınıfının düzene yönelik sempatisini aktif bir sahip çıkmaya dönüştürecek katılımcı araçlar yaratılmadığı sürece eksik ve yetersiz kalmaya mahkumdu. Nitekim karşı-devrimci güçlere karşı soğuk bakan, hatta kimi yerlerde sosyalist kazanımları korumaya çalışan işçiler, örgütlü ve kitlesel bir direniş yaratamamışlardır.

Burada Çavuşesku'nun prestiji ile ilgili olduğu için "ödenmiş dış borçlar"a değinmekte yarar var. Romanya'daki karşı-devrimi "düzlüğe çıkan bir ülke"ye karşı IMF darbesi biçiminde değerlendirmek de tek başına eksiklidir ve dış borçları ödeme fedakarlığının prestij kaybını da getirdiği gerçeğini gözardı etmektedir. Romanya karşı-devrimi sosyalist ülkelerdeki gelişmelerden soyutlanamaz. Bu ülkede sosyalist kazanımlara meydan okuyan sürecin aldığı biçim, Demokratik Almanya, Çekoslovakya ve Polonya'da da ortaya çıkabilirdi. Bu nedenle Romanya'nın olumlu-olumsuz özgünlükleri ile birlikte Doğu ve Orta Avrupa'daki anti-sosyalist süreçlerin siyasal yanını vurgulamamız gerekir. Romanya'nın sistem içerisinde ayrık olması, Doğu ve Orta Avrupa'daki geliş-

romamız sosyalizm için !

Dr. Hangi yapısal bozukluklar içerisinde olursa olsun Romanya sosyalizmi ve hangi kişilik " yaygarası altında partili militanları katleden gericiler, faşistler; bu karşı devrimin hesabı

melerden ayrı düşünülmesini gerektirmeyecektir. Ve sonuçta Romanya'nın geleceği nokta örneğin Polonya'nunkinden çok farklı olmayabilir. Emperyalizm, özel olarak bazı ülkelere değil, topyekün bütün sosyalist ülkelere, Sovyetler Birliği'nden Çin Halk Cumhuriyeti'ne Küba'dan Afganistan'a Polonya'dan Angola'ya karşı saldırıya geçmiş ve şimdilik değişik oranlarda başarı sağlamıştır.

Karşı Devrimin Motoru

Romanya'da karşı-devrimin bu derece gösterişli bir zafer kazanmasının nedenlerinin başına RKP'deki kast zihniyeti gelmektedir. Çavuşesku, canlı ve militan bir parti ile ona bağlı teşkilatlar aracılığıyla sosyalizmin güvence altına alınabileceğini sanmıştır. Romanya'da bir zamanlar coşkulu, canlı bir parti örgütü olduğu doğrudur. Ancak öncü partinin topluma yaymadığı, hatta bir ayrıcalık olarak tuttuğu, tüm olanaklara rağmen işçi kitlelerine taşıyamadığı coşku, hızla tırmandırılan ve öğrenci kitleleri ile taban bulan, ordunun desteklediği bir karşı-devrim karşısında çöküvermiştir. On-onbeş gün önceki şaşalı kongre geride ideolojik bir güç bırakmamış ve sonuçta Maradona ve Jackson gençliği karşısında bir tek, belki de bugünlerin kadrosu, silahlı partililer direnebilmiştir.

"Halk" soyut bir kavramdır. Romanya'da canlı ve aktif "halk", karşı-devrim kazanmış, ama büyük çoğunluk sosyalizm için harekete geçirilememiştir.

Yalanlar... Yalanlar... Romanya'daki gelişmeler sırasında tüm dünya kamuoyu inanıl-

maz bir biçimde tek merkezden bilgilendirildi. Bu tür olaylar karşısında daha önce etkili-etkisiz bir karşı-bilgilendirme yapabilen TASS ise SBKP'nin tavrı yüzünden şaşkıncı derecede çirkin bir haber verme şeklini tercih etti. Direnişçileri "terörist" diye nitelendiren Sovyetler Birliği, Çavuşesku ile hangi sorunu olursa olsun, enternasyonalizm ile hiç bağdaşmayan, sorumsuz bir destek vermiştir karşı-devrimcilere. Bu destek, dünya kamuoyunun Çavuşesku'ya karşı şartlanmasına büyük bir yardımda bulunmuştur. Çin'deki olaylara bile soğukkanlılıkla bakan Sovyetler'in Romanya'daki tercihinin nedenleri ve rolü zamanla ortaya çıkacaktır. Sovyetler için şimdilik şu söylenmelidir: Bir ölüm-kalım meselesi sırasında ve son derece anlamlı hedefler uğruna yapılan 1939 Hitler-Stalin anlaşmasını "sosyalistçe" bulmayan aydınlar, tarihçiler vs., Romanya'daki karşı-devrimcilere verilen "moral" desteği neyle açıklıyorlar. Bu lekenin kolay kolay çıkmayacağı bilinmelidir.

Yalanlara gelince... Bir Macar muhabirinin ortaya attığı 80 bin ölü, öldürülen ve bundan sonra öldürülecek komünistlerin sayısını veriyor olabilir ancak. Ama insanların kafasına yazıldı bu rakam. Sonra yolsuzluklar ve Çavuşesku'nun paraları... Gizli polis teşkilatı... Porno kasetler...

2 bin ölü ile 80 bin ölü arasında, lüks bir yaşantı ile milyarlarca dolar arasında, gizli polis ile milis kuvvetleri arasında bir fark vardır. Üstelik silahlar patladığında sayılar hesap edilmez ve orduyu da arkaya alarak ayaklananların masum insanlar olarak yutturulmasına izin verilmez.

Sovyet dış politikası bu kişiliksizliği kaldıramaz

Cemal HEKİMOĞLU

Gorbaçov açıklamalarının kendi söylemini hakim kılma çabası sürerken "eski dönemin" eleştirilmesinde Sovyet dış politika pratiği önemli bir hedef oluyordu. Dışişlerinin yeni kadroları ve parti yönetimi 1985-86 öncesi Sovyet dış politikasını tek düze, hatta şartlanmış buluyordu. Böyle "yuvarlak" laflar ile başlayan eleştiriler, kimi akademisyenlerin "antimilitarist emperyalizm" gibi oldukça "düşündürücü" tezlerinin verdiği "bilimsel" destekle çok somut bir teslimiyetçilik anlayışına ulaştı.

Sovyetler'in kendisine dönmek istediğini birkaç yıl önce yazmıştık. Ama, bu yeni politikanın kendi etrafında alternatif politikalarından oluşan bir yeşil kuşak bırakmak zorun-

da olduğunu da belirtiyorduk.

Geri çekilmenin anlamı, ileri hamle yapma tehdidi ve olanağı olduğu süredir. Nitekim, daha önceki Sovyet dış politika pratiklerinde bu türden **alternatifli ağırlık kaydırma**ları ile hep karşılaşılırdık.

Oysa şimdi Sovyet dış politikası giderek İnönü'nün muhalefet pratiğini andırmaya başlamıştır. Dostlarına güven vermeyen, 20.yüzyılın en prestijli liderlerinden birisini, "gerekirse adayı batırırız" dedirtecek kadar yalnızlığa iten, geri adımda sınır tanımayan bir dış politika. Daha da dramatiği, Batı Avrupa'da Sovyet yönetiminin yumuşaklığından, ABD'nin rakipsiz kalması çekincesiyle şikayet eden generallerin, ideologların ortaya

çıktığını görüyoruz.

Sovyet dış politikasının glasnost ve perestrojka ile uyumluluğu tartışılmaz. Ama uyumun altı kazındığında ortaya başka şeyler çıkmaktadır. Sovyetler'in içerdeki değişimlerinde **gerçekten** bir fren mekanizması vardır. Bu mekanizmalar sosyalizmin kazanımlarına sahip çıkan işçiler, sorumlu partililer ve SBKP liderliğinin atılan adımların sonuçları karşısında duydukları kaygı biçiminde açıklanabilir. Bir de nesnel bir durum sözkonusudur: Sovyetler Birliği, sosyalist bir ülkedir. Bu sosyalist ülkenin kendi içerisinde uygulanan politikaların sosyalist kimliğe büsbütün yabancı bir nitelik taşıması çok kapsamlı iç mücadeleler gerektirir.

İşte Sovyet dış politikasını glasnost ve perestrojka'ya uyumun ötesinde kişiliksiz yapan, hatta sorumsuz kılan bu mücadelenin eksikliğidir. Bugünkü Sovyet dış politika kadroları, ve başta Şvardnadze, uzun bir süredir uluslararası devrimci hareketin sorunları ve perspektiflerinden, komünist partilerin tartışma platformlarından hem fiziki, hem de psikolojik olarak uzakta kalmışlardır. Tartışma ve mücadele eğiticidir, yol göstericidir ve kimi zaman zorlayıcıdır. İçerde Yeltsin'in başına gelenlerin nedeni, parti içerisinde bu adama tahammül edemeyenlerin varlığıdır. Şimdiki Sovyet dış politikasında ön plana çıkanların çok büyük bir bölümü bu türden bir tehditten muafırlar. Tek özellikleri "yumuşama" için kayıtsız bir şartlanmadır. İnsanların, sosyalistlerin bir amaç için konsantre olmaları elbette gereklidir, hele dış politikada bu özellikle önemlidir, ancak Şvardnadze ekolü, Sovyet dış politikasının eninde sonunda, uluslararası devrimci hareketin **bükülmüş bir kürsüsü** olduğunu unutmaya benzemektedir. Sözelimi Edvard Şvardnadze'nin bir marksist olduğunu düşünebiliyor musunuz? Kendisinin El Salvador'daki devrimcilerden Afganistan'daki ilerici güçlerden, Doğu Almanya'daki bakiye komünistlerden çok, bunların sorun ve mücadelelerinden çok, bunların düşmanlarının ikna edilmesi, bir yerlere çekilmesi ile meşgul olduğu açıktır. Burada çatışma ve gerginliklere yer yoktur. İlişkilerin adım adım düzeleceği beklentisi vardır. Bu nedenle Romanya'daki karşı devrimcilerle "mutlak mutabakat içerisinde olduğunu" ilan etmiş, Afgan gericilerinin "içtenliğinden kuşku duymadığını" söyleyivermiş, ABD'nin Panama işgalini "ilişkilerimizin bozulmasını gerektirecek önemde" görmüştür.

Şvardnadze ekolünün dünyada hala sınıf mücadelelerinin sürdüğünü anlayabilmesi, dünyada hala sosyalistlerin var olduğunu hissedebilmesi için keşke birşeyler yapılabilsen. Yoksa glasnost ve perestrojka ile ne ölçüde mükemmel bir harmoni oluşturursa oluştursun, sırf Sovyet dış politikası böylesine kişiliksiz bir görüntüyü kaldıramayacağı için, Şvardnadze'nin kariyeri altüst olabilir. Bu başarısızlığa dünyanın herhangi bir yerindeki marksistin üzülebileceğini tahmin etmiyorum.

türkiye'den dünya'ya

Bitmesi Gereken Gelenek...

Cemal HEKİMOĞLU

Özetle aktarıyorum: "BKP'nin eski lideri Todor Jivkov, uçağıyla bir yurt gezisine çıkarken Sofya havaalanında bir başka uçak kalkış için izin istiyor. Ancak Jivkov'un uçağının kalkışı uzuyor ve sınırları bozulan öbür uçağın pilotu o gerginlik ile uçağını düşürüyor. Jivkov ise yoluna devam ediyor."

Metin Çulhaoğlu'nun yeni çıkan kitabında bir kavram var: Linç mantığı... Çulhaoğlu, sosyalist ülkelerdeki kimi kampanyaları değerlendiren bu kavramdan da yararlanıyor. Yukarıda yer verdiğim "Jivkov eleştirisi" de, işte bu "linç mantığı"nın bir başka türü.

Romanya'daki Çavuşesku dedikodularını, genel olarak karşı devrimci çevrelerin iftira, ya da abartılarından kaynaklandığını varsayarak bir kenara bırakıyorum. Ama Çekoslovakya, D.Almanya ve Bulgaristan'ın eski liderleri hakkındaki karalama kampanyasının öznelere olarak "eski yoldaşlar"ın karşımıza çıktığını nasıl inkar ederiz?

Bu "ahlak"ın kökleri elbette SBKP tarihinde eski bolşeviklerin birbirlerine karşı mücadelelerinde bulunabilir. Bugün kimsenin eski bolşeviklere yönelik "hain", "ajan" gibi suçlamalara rağbet etmesi düşünülemez. Ama '20'ler, '30'lar Rusya'sında eski bolşevikler arasında bir iktidar mücadelesi vardı; mücadelede kimi "ek" araçların geliştirilmesi, benimsenmesi bile anlayışla karşılanabilir.

Bugün '20'lerin, '30'ların mirasının en çirkin versiyonu ile karşı karşıyayız. Bu ülkelerdeki mevcut KP (ben bu yazıyı yazarken KP'lerde isim değişikliği süreci devam ediyordu) yöneticileri ve bu arada SBKP, prestij kaybını eski kuşak komünistlerin sırtına bindirerek durdurmak istemişlerdir. Sonuçta eski liderler ile birlikte sosyalist imajı da büyük bir yara almıştır. Hiçbir "adalet" ve "dürüstlük" kaygısı bu imajı bir kenara itmede sınırsız bir özgürlüğe sahip olamaz.

Şimdi ne olacaktır? Çavuşesku öldürüldü. Delil olarak bir-iki katon Amerikan sigarası ve kuştüyü bir yatak geride kaldı. Honecker ve Jivkov'un milyardlarının ortaya çıkmasını bekliyoruz. Bu yapılmazsa veya yapılamazsa, suçlamaların sahipleri hesap vermelidir.

Eski yöneticilerin "ahlaki" anlamda veya yasalar (ama gerçekten yasalar) karşısında suçları varsa, bu işi çözenin devrimciler arasında daha iyi yöntemleri vardır. Bu türden suçları, tek taraflı olarak, savunma hakkını yaratmaksızın, üstelik dedikodu kampanyaları biçiminde kitleler önünde açık artırmaya çıkarmanın kendi başına bir ahlaksızlık olduğu çok açıktır.

Üstelik bu "gelenek" bir yerlerde durdurulmadığı sürece, bir kaç ay önce Honecker ile beraber milyonların önünde kızıl mendil sallayan sonra eski üstünü karalayan Krenz'in başı nasıl yendiyse, zembem suyuyla yıkanmış olsalar bile, şimdi kendilerinden çok emin görünenler için "sekiz yaşındaki kız" veya "İsviçre bankaları" öyküleri her an gündeme gelebilir. Kendileri olmazsa, yakınları, karıları için gelebilir...

Bu konularda halkın sağduyusuna güven olmaz, linç mantığı evrensel bir zihniyettir, kurcalanmaya gelmez.

BASINIMIZ VE BAZI SOLCULARIMIZ İÇİN KÜÇÜK BİR ÇAVUŞESKU TESTİ

- 1917'den hemen sonra Çar ailesinin kurşuna dizilmesindeki "vahşet" ile Çavuşesku'lar olayının "olağanlığı" arasındaki fark sizce Anastasya'dan ve onun gerçekten Ingrid Bergman'a benzemesi olasılığından mı kaynaklanıyor?

- Solcu basınıımız bile haberi sansür etti, ama İsviçre bankaları Çavuşesku'nun kendilerinde parası olmadığını açıkladı. Sizce başka nereye yatırmış olabilir? Örneğin Pinochet'ye borç vermiş olamaz mı?

- 70 yaşındaki Bayan Çavuşesku'nun kurşuna dizilmesindeki aşırılık, infaz mangasında görev alanlara mor iğne batırarak bir ölçüde giderilemez mi?

- Öldürüldükten sonra Çavuşesku'ların göğüslerine kazık çakılması unutulmuş. Tedbir olarak yanınızda haç ve sarımsak bulunduruyor musunuz?

- Rejim devrildiği ve eski rejimin önderleri yokedildiği halde dağa çıkan, direnmeye devam eden profesyonel polis örgütü daha önce pek görülmemiştir. Bir gariplik var gibi. Bunlar Hasan Sabbah'ın Alamut kalesinden çıkıp yardıma gelen haşaşın müridleri olabilir mi?

- Çavuşesku'ların kötülükleri üzerinde bunca durulması, zamanla Stalin'in canavarlıklarının unutulması gibi korkunç ve hiç istenmeyen bir sonuç da verebilir. Çavuşesku işinin tadında bırakılması bu açıdan yerinde olmaz mı?

- Gerçi yazık oldu, temizlediler; ama Haydarpaşa açıklarındaki batık tanker yerinde dursaydı da örneğin birlik tartışmalarının bir bölümü onun enkazı üzerinde sürdürülseydi dışarıya son derece anlamlı bir mesaj verilmiş olmaz mıydı?

NOT: Testimizde herhangi bir derecelendirme bulunmuyor. Tek çıkar yol, bu soruların istisnasız tümüne "evet" yanıtı vermeniz. Çünkü ancak o zaman "çağının tanığı", tabulardan arınmış, gerçekçi, yaratıcı, yenilikçi, radikal ve hatta devrimci gibi sıfatlara tam anlamıyla layık olabilirsiniz.

● Sovyetler Birliği 1990'da Doğu Avrupa'da asker indirimine devam edecek

Sovyetler Birliği'nin 1990 yılında Doğu Avrupa ülkelerindeki askerlerini azaltmaya devam edeceği açıklandı. Sovyetler Birliği'nin Çekoslovakya ile bu ülkedeki Sovyet askerlerinin varlığını Ocak ayının ilk yarısında tartışmaya açacağı da resmi olarak duyuruldu. Sovyet Savunma Bakanı bu yıl içinde 6000 asker ve subay ile 40'ın üzerinde askeri uçak, 120 tank ve 180 askeri aracın Macaristan'dan geri çekileceğini açıkladı. Sovyet sınırları dışında halen 627.000 Sovyet askeri bulunuyor.

● Mladenov açıkladı; "Bulgaristan'ın dış borçları toplamı 10 milyar dolar"

Bulgaristan'ın dış borçlarının tutarı, Bulgaristan Komünist Partisi lideri Petar Mladenov tarafından ilk kez açıklandı. Parti yayın organı Rabotniçesko Delo'nun haberine göre, Mladenov Partinin Merkez Komitesinde yaptığı konuşma-

sında, ülkenin döviz cinsinden dış borçlarının gayri safi olarak 10 milyar, net olarak da 8 milyar dolar olduğunu açıkladı. Bulgaristan Komünist Partisi lideri gelecek altı yılda toplam 4 ile 4.5 milyar dolar dış borç faizi ödeyeceklerini bildirdi. Bulgaristan'ın altın rezervlerinin 1.3 milyar dolar olduğu da aynı konuşmada kaydedildi. Sınai işletmelere verilen yıllık 7 milyar levalık (7 milyar dolar) devlet sübvansiyonuna rağmen, bazı malların üretiminin 1980'deki düzeylerinin altına düştüğünden yakının Mladenov, büyüme hızının da süratle düştüğüne dikkat çekti.

● Polonya'da çiftçiler hükümeti sıkıştırıyor

Polonya'da Dayanışma ağırlıklı hükümet uyguladığı tarım politikasını beğenmeyen çiftçilerce ve koalasyon ortağı Birleşik Çiftçi Partisi (ZSL) tarafından eleştirilmeye başlandı. Geçtiğimiz ay içerisinde konuyla ilgili olarak düzenlediği basın toplantısında büyük bir hayal kırıklığı içinde olduklarını açık-

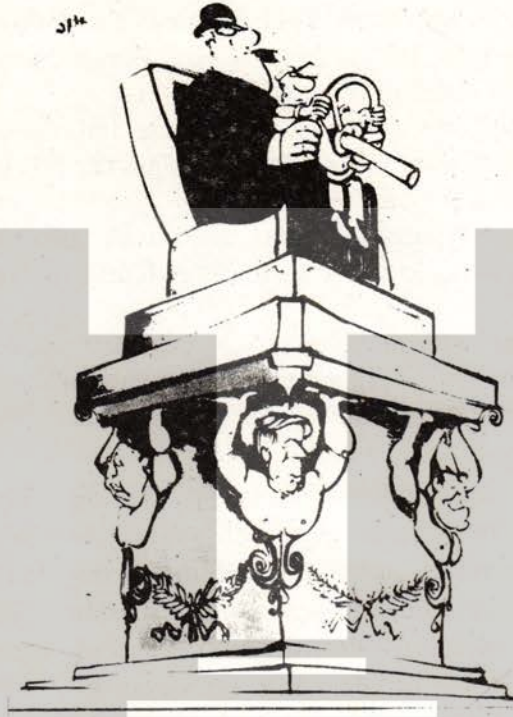
layan ZSL lideri Dominick Ludwiczak 500 bini bulan bir oy potansiyeline ve 70 parlamento sandalyesine sahip olduklarını da hatırlattı. "Biz bu hükümeti destekledik ve onunla çatışmaya girmek istemiyoruz, ancak koşullar dayanılmaz hale geldi" diyen Ludwiczak uygulanan politikayı "tarım karşıtı" olarak adlandırdı. Dayanışmanın çiftçi üyeleri de sözcüleri Josef Slisz yoluyla aynı görüşte olduklarını açıkladılar.

Polonya'da fiyat kontrolünün kaldırılmasından sonra, üç ay içerisinde perakende yiyecek fiyatlarının 10 kat arttığı görüldü. Oysa yağ, süt ve bazı pahalı et türleri için olan talep bu dönem içerisinde ciddi bir gerileme göstermişti. Ağırlaşan koşullar altında pek çok çiftçinin üretimi kısma fikrini desteklemeye başladığı görülüyor. Eğer bu ülkede tarımsal üretim kısılırsa, ortaya çıkacak olan talep tam bir felaket yaratacaktır. Özetle Polonya'da ve Dayanışma içerisinde çiftçiler hükümetin kendilerini gözden çıkardığını düşünmeye başladılar.

Wallstreet'de Yuppie'ler dinamitle oynuyorlar !..

Kapitalist dünyada burjuva basını ve burjuva iktisatçılarının adına "şirket evliliği" dedikleri tekelleşme eğilimi (sermayenin merkezileşmesi ve yoğunlaşması süreci) çok ciddi bir sıçrama gösteriyor. Özellikle Amerika Birleşik Devletlerinde Reagan yönetiminin anti-tröst önlemleri tırpanlamasıyla birlikte pek çok fırsatçı "girişimci" harekete geçti ve çantalarını isimsiz faturalarla dolduran bu adamlar kapitalist dünyanın dev işletmelerini bir hallaç pamuğu gibi dağıtmaya başladılar. Son birkaç düzenleyici kuralın da ortadan kalkmış olması Wall Street oyununu iyice kuralsız, akıldışı ve vahşi bir hale getirdi.

Fırsatçı girişimcilerin nasıl bir yol takip ettikleri şöylece özetlenebilir: Bir şirketin hisseleri sermaye piyasalarında değer kaybetmeye başlayınca ya da şirket bir sermaye sıkıntısı içine düşünce (özellikle şirketlerin borçlarını ödeyememeleri fırsatçıları harekete geçiriyor), fırsatçı girişimciler harekete geçiyorlar. Amaç güçlü ve geleceği parlak olan bir şirketin zayıf bir anını yakalayıp yönetimini ele geçirmekten ibaret. Elbette bu şirketlerin yöneticileri fırsatçılarla anlaşmak ve çok büyük bir bedel ödeyerek hisselerini geri almak şansına sahipler. Ancak bu durumda da, durduk yerde, 50 ile 100 milyon dolar (kimi zaman çok daha fazla) kaybetmek söz konusu oluyor ve zaten zor bir dönem yaşamakta olan şirket için problemler daha da ağırlaşıyor. Bu arada



bütün bu işlemlerin kanuni olduğunu söylemeye gerek yoktur sanırız.

Bizim zor duruma düşürülen kapitalist işletmelerin haline üzülme gibi bir derdimiz yok elbette. Burada bizler için önemli olan şu: satın alınanlar "başarısız" şirketler değildir. Verimsiz olanların, bu işi becerebilenlerce satın alınmasın-

dan farklı bir durum söz konusudur. Fırsatçı girişimciler kapitalizmin ateşini düşüren ayıklama mekanizmasını tahrip etmekte. Onlar güçlü mal varlığı olan, borçlanması makul seyreden şirketleri gözlerine kestiriyorlar ve kimi kez bu şirketlerin kısa süre içinde yokolmasına yolaçabiliyorlar. Fırsatçı müteşebbislerin eline geçen şirketlerde üretimin artmadığı ve ciddi atılımların sağlanmadığı da görülüyor. Artık sağlıklı olan hasta ediliyor.

Kesin bir tarih vermek mümkün değil, ancak böylesi bir mantıksızlığın önünde sonunda kapitalist dünyanın başına iş

açacağından kuşku duymamak gerekiyor. Ne dersiniz, en azından A.B.D.'nde son birkaç yıl içerisinde görülen banka iflasları zincirinin bir açıklaması olması gerekmiyor mu?

Özetle, özellikle A.B.D.'nde sistemin çürümesi had safhaya ulaşmış durumda ve Wall Street'te yuppie'ler dinamitle oynuyorlar.



Salih ADINIR

1947 - 1990

*İnsanlık sevgisiyle dolu, mücadelecisi
bir yürek durdu*

TBKP'nin son tangosu

Nurcan GÖKSEL

TKP'yi bu ülkede ayakta tutan birçok neden bulunabilir. Herşeyden önce, bir "utkan gelenek"ten sözedilmese de, Türkiye'nin en eski siyasal oluşumlarından birisi olmak, önemli bir özelliktir.

İkincisi, Komintern'in kuruluşu ile birlikte her ülkede bir KP bir enternasyonalist örgütün bağrında olmanın ayrıcalığı taşımıştır. Komintern geride kalmış, etkisi azalmakla birlikte ayrıcalık korunmuştur.

Üçüncüsü ve en önemlisi, reformizmin tartışılmayacak denli nesnel ve sınıfsal bir tabanı vardır.

Dört, reformizmin belini kıracak denli süreklileşmiş, tutarlı ve olgun bir marksist radikal gelenek şimdiye kadar küçük odaklar olmanın ötesine geçememiştir.

Ve geldik bugüne...

TBKP, bugünkü resmi görüntüsü ile, demin saydığım avantajlara karşın çökmesi gereken bir yapıdır. Çünkü TBKP'nin elindeki insan malzemesi, hangi kısırlık ve gerilikte olursa olsun, "marksist" bir formasyon ile yetişmiş, parti-

nin kendisi de hasbel kader "marksist" olarak nitelendirilmiştir. Bugünkü durum ile bu marksist köken arasındaki çelişki, önemli bir çelişkidir ve parti yönetiminin bugün bulduğu "çözüm", çelişkilerin artmasına neden olacaktır.

Açıkçası bugün Gustav Husak'ın, Nikolai Çavuşevskü'nün arkasından tenekede çalacak kadar "ahlaki" problemlere sahip olan, marksizm adına elde ne varsa hepsini gözden çıkaran, tutunabilmek için uzlaşmacılık ve teslimiyetçiliğin hangi türevlerine sahip çıkacağını şaşırın bir yönetim altında hala TBKP diye birşey varsa, bunu kendi yeteneklerine değil, bir dünyada esen rüzgarlara, iki Türkiye'de radikal marksist-leninist geleneğin şimdilik etkin olmayışına borçludurlar.

Yukarıdaki her iki neden de tersine dönüşün potansiyelini güçlü olarak içinde barındırmaktadır. Bu potansiyel(ler) harekete geçtiğinde, son tango bitecektir.

TBKP'nin bu saatten sonra tangodan valse geçme şansı yoktur.

gelenek'ten geleceğe

"Birlik"se, biraz dikkat!..

Metin ÇULHAOĞLU

Birlik konusunda yazı ve yorum okumak okurları artık sıkımsı olabilir. Doğrusu bu konuda bugün için söylenebilecek olup da söylenmedik pek az şey kaldı. Esasen şöyle ya da böyle işin sonuna da geliniyor gibi. Bu nedenle okurların dışlarını biraz daha sıkımsalari önerilebilir.

En başta belirtmeli: Birlik tartışma ve süreçleri ne yapaydır, ne de ölü doğmuştur. Ortada gerek uluslararası planda gerekse Türkiye ölçeğinde elverişli bir zemin vardı. Birlik tartışmaları buraya oturtulmaya çalışıldı. Bugüne kadar olan gelişmeler, uluslararası süreçlerin birlik sürecini teşvik edici etkisinin yanında ayırıcı yanının da öne çıkabileceğini gösteriyor.

Gelenek ve Siyaset baştan bu yana birlik tartışmalarının yasal bir devrimci partide somutlanması gerektiğini savundu. Yasal devrimci parti de, solun oldukça değişik görüşteki temsilcilerini barındırmaya çalışmalıydı. Bunları okurlarımızın tümü biliyor. Ancak ortaya çıkan gelişmeler, sözü edilen genişlik veri alındığında bir partinin ya da parti kurumunu aşacak anlamda bir birliğin kısa dönemde zor olacağını gösteriyor. Birliğin önünde aşılması güç engeller olduğunu uzun uzadıya açıklamalara girişmeden, tek bir örnekle yetineceğim: Çavuşevskü'nün eşi ile birlikte idamını ve söylendiği kadıyla "Michael Jackson gençliğinin" devrim yapmasını göbek atarak kutlayan insanlarla, Çavuşevskü'yu savunmamakla birlikte olaya daha farklı ve serinkanlı bir açıdan bakanlar aynı partide olup da ne yapacaklar? Sözelimi herkesin aklı yatsaydı da ortaya bir parti çıkmış olsaydı, en azından Romanya olaylarının değerlendirilmesinde herhalde kıyamet kopacaktı. '68 Çekoslovakya olaylarının TİP'te yarattığı çalkantı unutulmamalıdır.

Bugün görünen şudur: Türkiye'de, yeni solun belirli bir varyantı, uluslararası gelişmelerin de sağladığı hızla bir palazlanma, yayılma ve saldırı dönemi yaşayabileceğine inanmakta, politikasını da az çok buna göre çizmektedir. Özetle ortada gününün, vaktinin "artık" geldiğine inanılan bir huruç hareketi vardır. Siyasetin kuralıdır: Kimse, güç topladığına, gelişmelere giderek daha çok damga vurduğuna inandığı ve önünde gelişme için daha büyük alanlar gördüğü bir dönemde esnekliğe, uzlaşmaya ve aykırı yanlarını törpülemeye yanaşmaz. Bu yüzden de beklentilere gerçekçi sınırlar çizmek zorunlu oluyor.

Düşündükleri, inandıkları ve varsaydıkları için insanları tu kaka ilan etmek gerekli değil. Hatta "hadi biraz da siz gününüzü yaşayın" diyerek bakmak bile mümkün. Ama bunun da bilinmesinde yarar var: Siyasette varım diyen, kendine meydan yaratmasını da bilir; bu anlamda "meydan" kimseye kalmaz.

"Nasıl bir birlik" çok tartışıldı.

"Nasıl bir parti" üzerinde herkes fikrini söyledi.

"Nasıl bir sosyalizm"e ilişkin sayfalar yazıldı.

Ancak eğer yeni solcularımız "günlerinin geldiği" yolundaki inançlarını bu performansla somutlamayı sürdürürlerse "nasıl bir aylık" sorusu da öne çıkabilecektir. Birlik isteniyorsa, bunun da yükümlülükleri vardır. O halde birtik diyenler, en başta kendilerine bir çeki düzen verme zorunluluğu duymalıdır.

Doğu Perinçek Doğruda Nasıl Durur?

Perinçek'in hakkını yememek gerek. Türkiye solunda kişiliği ve siyasal çizgisi bağlamında kendisi kadar tecrit edilmiş bir başka isim yok. Buna rağmen canını dişine takmış, birçok açıdan saygı bile uyandırabilecek bir "mücadele" yürütüyor.

Bu mücadele esnasında zaman zaman "doğrular"la bulunduğu oluyor Perinçek'in. Ama tarihteki birçok kişinin başına gelen o da kaçamıyor. Doğruyla buluşabilmesi için,, birilerinin "yanlış" yapması gerekiyor.

Örneğin kendisine yönelik pek çok haklı eleştiriye sahip insanların siyasi toylukları Perinçek'teki siyasal ustalık ve liderlik nosyonunu ortaya çıkarıyor. Arkasından aynı insanlar liberalizmden troçkizme dek gidip gelen ipleri uzun tutulmuş bir salıncağa bindiklerinde Perinçek'in payına marksizmin kazanımlarını korumak, bazı değerlere sahip çıkmak düşüyor.

Son olarak Romanya'daki gelişmelere doğruya yakın bir tavır almayı Gorbaçov ve TBKP'ye borçlu oldu. Yanlışlar anlık doğrulara evrildi.

Yıllardır SBKP çizgisine uzak duran Çavuşevskü'ya seks partileri ve yolsuzlukları layık görmedi; doğru yaptı. Yanlıştan doğru çıkardı. Ama Honecker, Husak, Jivkov onun için İsviçre'deki kasalarını doldurup seks alemleri yapan insanlardı. Doğrular sınırlı kaldı...

Perinçek yanlışların adamıdır. Doğruyla buluşsun diye "yanlış" yapılmamalıdır. Perinçek'e doğrudan durmak hakkı verilmelidir....

Öğrenci derneklerini anlamlı kılmak ilgi odağı olmakla mümkündür !

İstanbul Üniversitesinde varolan öğrenci derneklerinin değişmeyen bir gündem maddesi var: "Niçin bu kadar azız?" İlginçtir, derneklerde en kalabalık toplantılar seçimlerin yapıldığı toplantılar oluyor. Kimlerin yönetim kuruluna seçileceği gibi "son derece önemli" bir konunun dışında kalan konular pek fazla önem taşımıyor. Seçim sonrasında ise YK üyeleri toplantılara gelme ihtiyacını duymayabiliyorlar bile. Bunun yanı sıra dernek YK'larına özellikle yıpranma kaygısıyla girmeyip vaaz veren "örgütçüler"e sıkça rastlıyoruz.

Başlarda oldukça iştah kabartıcı bir lokma olarak görülen öğrenci dernekleri, hazım zorlukları çekilmeye başlandıktan sonra pek de rağbet görmeyebildiler. Önceleri birçok yapı YK'nu **ele geçirmek** için kıyasıya bir yarışa girdi. Türlü manevralarla sürdürülen bu 'dernek kapmaca' oyunu iki şekilde sonuçlanabiliyordu: Ya bir yapı YK'na ağırlığını koyuyor, ya da YK'nda iki veya daha fazla eğilim temsil ediliyor. İlkinde, derneğin "çalışma" dönemi içerisinde yapılanlar için çok fazla şey söylemek mümkün değil: Bir sonraki seçime kadar, önceki için verilen uğraşının -didişme desek daha doğru olmaz mı?- yorgunluğunun atılması. İkinci olarak saydığımız ise görüntüde biraz daha zengin bir tablo sunsa da, bu zenginlik YK içerisindeki çeşitli eğilimlerin temsilcileri arasındaki kısır bir etkinlik çekişmesinin sınırlarını aşmıyor.

"Niçin bu kadar azız?" Telaffuz edenlerin mantalitesini ve psikolojisini güzel bir şekilde ifade eden bir soru. Bu soruyu geride bırakmak gerekiyor. Bunun yolu ise, önce derneklerin işlevli kılınması ve ilgili alan içerisinde yaratıcı çalışma yapılmasından geçmektedir. Bu tek başına yeterli olamaz. Zira, bunlar ne kadar iyi yapılsa yapılsın, sonuç her zaman bu soruyu bu kişiler için gündemde tutacaktır. Bu soru, yapılan çalışmanın verimliliğinden bağımsız olarak, yapıların hedefledikleri kitlesellik ile bugünkü nesnellüğün olanaklı kılındığından arasındaki farktan kaynaklanmaktadır. Öyleyse, ikinci olarak kitleselliğin günümüzdeki nesnel sınırlarının bilinmesi gerekir. Gösterilen gayret ile alınan sonuçlar arasındaki farkın iç kemirici etkisinden bizzat bu fark ortadan kaldırılarak kurtulunabilir. Bu kurtuluş, gösterilen gayretin yönünün daha doğru belirlenmesiyle mümkün olacaktır.

Monologdan Diyaloga

Bugünkü gayret daha çok "yayın" çalışmalarını, dağıtılan bildiri, duyuru ve afiş şeklinde somutlanıyor. Bu ise derneği öğrenciler için çekici hale getirmek yerine örgütlerin kendileri için çekici kılmanın hem nedeni hem de ürünü oluyor. Oysa, öğrencilere nasıl bir üniversite hedeflenmesi gerektiği söylemeden önce, bu monolog yerine diyalogu yaşatmak çok daha anlamlı olacaktır. Diyalog için, genel öğrenci kitlesinin tartışmaya çekilmesi gerekir. "Nasıl bir üniversite

te istiyoruz?" sorusunu tartışan dergi, bütün veya yazıların dernek faaliyeti olarak yürütülmesi, hem derneklerin yeni insanlara ulaşmasının bir aracı olacak, hem de bu konunun **bir tarafın konuştuğu, diğer tarafın ise dinlemediği garip bir monolog** olmaktan çıkartarak tartışmayı çok daha verimli kılacaktır.

Kitleselliğin nesnel sınırlarının bugün için genelde birçok yapının arzu ettiğinin çok gerisinde olmasına karşın ("iyi ama kitleselliğin artması devrimcilerin yapacakları çalışmaya bağlı değil midir" itirazını duyar gibi oluyoruz), öğrenci hareketinde kitleselliğin görece yükseldiği kimi özel dönemler de oluyor değil. 1 Mayıs'ın ve İ.Ü.Basin Yayın Y.O.'ndaki işgalin ertesi günü, bu olaylara yönelik polisin tavrını kınayan forumlar, bildiriler, toplantılar akla ilk gelen örneklerdir. Bu ve benzeri özel durumların ortak özelliği tepki çekme potansiyeli yüksek olan olaylar sonrasında rastlamasıdır. Tepki görece kitlesel bir şekilde dışa vuruluyor. Buna diyecek bir şey yok. Ama ya sonrası? Sonrasında, yükselişin, bir-iki gün sonra -ve hatta o gün içerisinde- yerini düşüşe bırakması var. Sol güçler, bu olayların tepkisel üretim potansiyelini değerlendirebilecek durumda değillerdir. Belki, güzel bir şekilde işlendiğinde, öğrenci derneklerinin genel öğrenci kitlesi içerisinde büyük bir güç ve prestij kazanmasıyla sonuçlanabilecekken, bu olaylar onca kitlesellik edebiyatı yapan ve çalışma tarzını buna göre ayarlayan örgütlerin potansiyeli nasıl erittiklerini somutluyor. Bu erimenin, sabah gösteri yapan bine yakın sayıda öğrenciden oluşan kitlenin akşam üzeri nasıl olup da 100 dolaylarına düştüğüne akıl sır erdiremeyen yapıların içten içe erimeleri şeklinde bir yansıması da oluyor.

Sol meşruiyet eksikliği hesaba katılmadan yapılan zorlama eylemler, her ne kadar haklı motiflere sahip olsalar da öğrenci kitlesi içerisinde bu motiflere yabancılaşmayı getirecek, sonuçta ise sürekli azalan bir "kitle" ile mobilize olunacaktır.

Bir hayli ilginçtir. Bu son söylediğimiz duruma karşın genelde çok kabul gören bir düşünce var: "Gençliğin mücadelesi yükseliyor!" Bu söylem bugüne dek sadece gençlik alanına ilişkin olarak söylenmedi. Aslına bakılırsa yükselmekte olan başta işçi hareketi olmak üzere, kadın hareketi, memur hareketi, öğretmen hareketi ve hatta köylü hareketi olabiliyor. Kendi varlık nedenini bu hareketlerin yükselmesinde bulan bazı yapılar, durum arzu edilenden çok farklı olduğu zamanlarda işi kitleselliğe ilişkin halüsinasyonlarla idare ediyorlar. Bu söylem kadroların moral takviye gereksinimini gidermek üzere tutturuluyor.

Genel olarak, gençliğin mücadelesi "yükseliyor" denemese de konjonktürel yükselmelere rastlanabiliyor dedik. Yükselmeyen, bu konjonktürel yükselişlerin ileriye yönelik kazanımlar şeklinde değerlendirmedeki be-

ceriksizliğin giderilmesi uğraşısıdır.

Bu başarısızlığı sadece beceriksizlikle açıklamak doğru olmasa gerek. Üniversitelerdeki öğrenci hareketinde tek tek örgütler arası çocukça denebilecek kısır çekişmeler önemli bir diğer etkidir. Derneklerin işleyişinden merkezi derneğin kurulmasına kadar, okul işgalinden dilekçe eylemine kadar birçok şey tek tek hemen her politik hareket tarafından **kendi gereksinimlerine göre yönlendirilmeye çalışılıyor**. Örneğin varolma güvencesini derneklerde bulan örgütler dernekleri istedikleri şekilde "ele geçseler" bile yokolmama güvencesini bulamayacaklardır. Kimisi merkezi derneği savunur, çünkü Dev-Genç modelini yeniden yaratmayı atılım yapmasının tek koşulu olarak görür. Bir diğeri karşı çıkar. Onun nedeni ise, bir öncekinin yapması muhtemel atılımdan kendine yönelik çekince payları çıkarmasıdır... Tek tek dernekler işleri hale getirilmeden merkezi olanından sözetmenin anlamsızlığı kendilerini 'kitle kapmaca' oyunundaki paniğe kapırmış olan bu ekiplerin hiçbirinin dikkatini çekmez.

Sopadan Havuca...

1980'i başlangıç noktası olarak alırsak birçok öğretim görevlisinin görevine son verildi, YÖK kuruldu, öğrenci kitlesi yoğun bir depolitizasyon sürecine sokuldu, baskının yanında ideolojik bombardıman da eksik edilmedi vs. vs. Buradan bugüne geldik. Bir dönem derneklerin kurulması mücadelesi yükseldi, başarılı olundu. Akademik alanda çeşitli mücadeleler verildi. Polisin üniversitelerdeki varlığına yönelik tepkiler çeşitli şekillerde dile getirildi. Gelinen noktadan itibaren sol güçlerin mücadelesinin önemli bir payı mutlaka var. Buraya bir 'ama' ekleyelim: Burjuvazinin baskıyı ikame edecek egemenlik olanaklarını işin içine sokması ile açıklanabilecek bir 'göz yumma'nın varlığını da unutmamalıyız; mücadele süreci içerisinde elde edilen kazanımların tümünü devrimci güçlerin mücadelesi sonucu 'söke söke' alınmış haklar olarak değerlendirme konusunda ihtiyatlı olmak gerekir. Kimi hakların verilebildiğini de unutmamalıyız. Baskının gereğinden uzun sürmesi burjuvazinin işine gelen bir durum değildir. Burjuvazi ilk fırsatta **baskıyı yedeğe alacak bir ideolojik zor mekanizmasını** tesis etmeye çalışır. Burjuvazinin vermekte sakınca görmediği kimi hakları 'söke söke' alınmış haklar olarak lanse etmek örgütlerin kendi güçlerini abartmaları olacaktır. Buna bazen güç takviyesi gereksinimi ile bilerek de başvurulabilir. Bugün için durum şudur: Burjuvazi kendini tehlikede hissettiği zaman öğrenci (ve diğer kesimler için de geçerlidir) gençliğin bugün elinde bulunan hakları geri almak istediği taktirde, sol güçler buna belirleyici bir şekilde karşı koyabilecek durumda değillerdir. Bu konuda burjuvazi belirleyici gücünü korumaktadır.

Mültecilik üzerine bir deneme

E.Esin BOZOĞLU

Georgi Valentinoviç Plekhanov yaşamının 38 yılını sürgünde, çeşitli Avrupa kentlerinde geçiriyor. Bunun siyasi kariyerinde hiç kuşkusuz önemli bir yer ettiği doğrudur. Emeğin Kurtuluşu Grubu bir bütün olarak Rusya ile bağları hiç yok denemese bile çok aza inmiş bir mülteci aydınlar grubudur. Lenin, ardından Troçki ve adları ilk elde akla gelmeyen diğerleri onları izleyen ve farklı özellikler taşıyan bir diğer grup Rus aydını. Lenin'in sürgünlüğü Avrupa'da başlamıyor. 1895'te Sibiryaya sürülüyor, burada Rusya'da Kapitalizmin Gelişmesi adlı büyük eserini yazıyor, adını devrimci çevrelerde duyuruyor. Artık o da Rus devriminin en az Emeğin Kurtuluşu Grubunun eski ve yaşlı üyeleri kadar tanınan ve önemsenen bir simasıdır. 1900'de Avrupa'ya gidiyor, kısa kesintilerle de olsa onyediyi yıl orada yaşıyor. Troçki, Lenin biyografisinde 1902'den başlayarak uzun yıllar bu Rus aydın kuşağının Avrupa'nın çeşitli kentlerinde, belki de sadece diğerlerinden farklı ve oldukça düzenli bir hayat süren Plekhanov'un deyimiyle ine benzeyen oda ve kütüphanelerde nasıl yaşadıklarını, ne tür çalışma yöntemlerine ve bazı satır aralarında da ne tür duygulanımlara sahip olduklarını anlatıyor.

Lenin hep geri dönmeyi düşünüyor. Troçki'ye Londra'yı gezdirirken gördükleri yapıları "onların Westminister"i diye tanıtıyor. Lenin devrimi düşünüyor. Gözü Rusya'dadır. Lenin'in Avrupa'da gördüğü yaşam biçimine uyum sağlama gibi bir sorunu yoktur. "Lenin daima aynı şeyi, son amacı gözönünde tutmuştu." (1)

Yine o günlerden günümüze pek çok aydın, devrimci, sanatçı genellikle Avrupa kentlerinde sürgün hayatı yaşadılar. Sözü edilen edebiyatın da çok önemli konularından birini oluşturan, sürgünlüğü bulunduğu kentte, evinin odalarında yaşayanlar değildir. Ama diğerlerinin de sanata yakışacak motifler ve duyarlılıklar taşıdığına inanıyorum.

Bugün 1980 sonrasının siyasi sürgünleri yavaş yavaş geri dönüyor, geri dönmeyi tartışıyor. II.Dünya Savaşı ve Avrupa'da faşizm deneyi yaşantıları bizden hayli uzak görünüyor. Nedir öyleyse bizleri bu yaşantıları aşırı derecede merak etmeye iten? Bu merak, '80 sonrası Türk siyasi göçmenlerini, değişik kesimlerden devrimcileri "kolaycılık" ve hatta "mücadele kaçınılığı"yla suçlayan sığ ve değersiz yaklaşımlardan beslenmiyor. Olsa olsa ülkelerindeki devrimin ve örgütlenmenin nabzını elinde tutan ve her fırsatta geri dönen bolşevik önderlerden kaynaklanıyor. Ve bizi onlara yaklaştıran Soljenitsin gibilerinden çok, hayatımızın bir bölümünü istemeden geçirebileceğimizi düşündüğümüz Avrupa kentlerinin zorlu yaşam koşullarını içimizde duymamız.

Bir değerlendirme yaparken sanatçılarla siyasal angajmanı olanlar birbirinden ayrı tutulmalı diye düşünüyorum. Üstelik yurtdışına gidişi tam hazmedemeyen, hasbelkader kendini orada bulan ve geçirdiği kültür şoku ile adeta sudan çıkmış balığa dönenleri, onların trajedilerini de ayırmak gerekli.

Büyük sanatçılar, sayılan son kategorinin kesinlikle dışında yer alıyorlar.

Yurt dışındaki yaşantısı çok eleştirilen, faşizm yıllarını sınırların hapishanelerinde geçiren Marksist aydın kuşağının bir üyesi Bertolt Brecht'in yaklaşımı aslında tam da şudur:

"Çivi çakma duvara ceketini iskemlenin üstüne at gitsin, yarın geri döneceksin nasıl olsa, değer mi uğraşmaya dört gün için." (2) Bunun sözgelimi hiç de enternasyonalist olmayan, hatta şiirin devamında belki de şovence duygular taşıyan bir yaklaşım olduğunu iddia edenler varsa bile ben Karadeniz kıyısında İstanbul'a doğru giden vapurları okşarken elleri yanan Nazım'ı da aynı ölçüde kendime çok yakın hissediyorum.

Birbirlerinden çok farklı özelliklere, duyarlılıklara ve sonlara sahip oldukları kuşkusuz, ama sürgünlük Plekhanov için de, Nazım için de, Yılmaz Güney için de ve hatta Behice Boran için de sonlu olmalı. Burada da konunun çok önemli sayılması gereken ahlaki boyutu işin içine giriyor. Sürgünlük geçicidir, bir yaşam boyu bir yaşam biçimi olamaz, olmamalıdır. Gidilen yerlerde düzenin içinde erimekle kıyısında yer almak farklı tercihleri oluşturuyor. Bu, olası bütün düzenlerde kıyıda yer almaktan, kronik muhaliflikten farklı bir şeydir. Gününü beklemektir, Lenin'in tavrıdır. Çeşitli üslup farklılıkları mutlaka olacaktır ama orada ne yapılacağı, nasıl yaşanacağı, daha önceleri nasıl yaşandığına sıkıca bağlıdır, çünkü aslında herkes dayanma gücünü ön formasyonundan almaktadır.

NOTLAR:

(1) Troçki; Lenin, Suda yay., İst.1975, s.22

(2) B.Brecht; Halkın Ekmeği, "Sürgün Süresince Düşünceler", Yazko, İst.1980, s.137

Mississippi yanarken ...

i.DÜNDAR

1970'lerin sonu ve tam '80 döneminde Amerikan toplumunun Vietnam'la hesaplaşması sayılabilecek bir dizi film den sonra Amerikan sineması son dokuz yılda korkunç bir "standardlaşma"ya ulaştı. Bir pazar yaratma ve onu doldurma açısından hayli başarılı olunduğunu unutmamak gerekiyor; dağıtım ağlarının sıklığı sayesinde, örneğin Oscar kazanan filmler bile aynı hafta içinde dünyanın her yerinde gösterime sokuluyor. Türkiye'de de artan sinema seyircisine karşın seyredilenlerin çoğunluğunu bu tür filmler oluşturuyor. Mississippi Burning (Mississippi Yanıyor) debu tür filmlerden biri. Amerikan sinemasının ezeli ve ebedi saplantısı "gerçek yaşam öykülerinden" biri... Gerçekliğim olduğu gibi aktarıldığına izleyiciyi ikna etmek için sık sık tarih ve mekan ayrıntıları veriliyor, finalde kahramanların başına sonradan neler geldiği yazılıyor... Somut olguları merkezine alan bir sanat yapıtında ortaya çıkacak kurgu (fiction) olma özelliği, yani gerçekliğin yeniden üretimi ile somutu olduğu gibi aktarma tavırları arasında ortaya çıkacak gerilime bu tür ele

alışlarda rastlanmıyor.

Tüm tipler bir soyutlamayla değil, basitleştirme sonucu birer prototip olarak çiziliyor: İyi-ler, kötüler, beceriksiz bürokratlara da duygusal evkadınları...

Amerikan sineması sanatsal sorunlarla değil, daha çok pazar sorunlarıyla ilgileniyor. Bu anlamda Avrupa sinemalarından oldukça farklı, yine bir standard kültüre dayanıyor. Sözü edilen örnekte de filme içerik açısından katkıda bulunanların entellektüel düzeyleri ancak ortalama tuttururken, her şey ortalamanın da altında bir izleyicinin anlaması gözetilerek oluşturulmuş. Adeta altalta sıralanmış madde-lerden oluşuyor: Net, kısa, episod bile demesi olanaksız sahnecikler.

Kahramanlar bir-iki önemli özellikleriyle ön plana alınırken, yan tipler boşu boşuna kafa karıştırmalarınahicizinverilemeyecek denlililik... Ve kuşkusuz tüm olup biteni çekici kılacak afyon etkisi yapan öğeler mevcut: Güzel doğamanzaraları, şiddet, zaman zaman hızlanan tempove buna uygun bir müzik, cinsellik, bilemediniz biraz yapışkan Amerikan duygu-

sallığı... Böyle standartlara bol ödül verilmeside adetten. Mississippi Burning debol ödüllü bir film.

Sorunların çözümünde bir işlemeyen yasal yollar, bir de alanı iyi bilenlerce izlenen ve sonuçta götüren "illegal" yollar var. Ama düzen içinde bir çözüm "mutlaka" mevcut... Yasalara değilse bile bu tür bir ilahi düzenleyiciye inanılması isteniyor. Ayrıca resmi FBI ajansı da fena çocuk değil doğrusu. Ve FBI'in kontr-gerilla faaliyetleri için geliştirdiği taktiklerin bu kez ırkçı katiller sebekesi Ku Klux Klan'a karşı kullanılıp sevimleştirilmesi ne denli ilericilikse, bu film de ilerici... Ve yine bu Amerikan sinemasının çıplak gözle görünmeyecek denli nüfuz eden ideolojik özüdür. Yine, "Kuzeyliler" in gelip Güney'in sorununu halletmesidir.

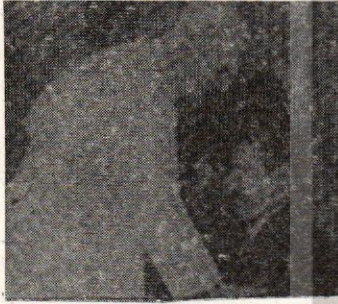
Tüm bunlara katlanmak pahasına izleyici sonuçta Amerika'da '60'lardazencilerle "çökkötü" davranıldığı öğrenmiş oluyor. Acaba bu bile hitap edilen ortalama izleyici için bir kazanç sayılabilir mi?



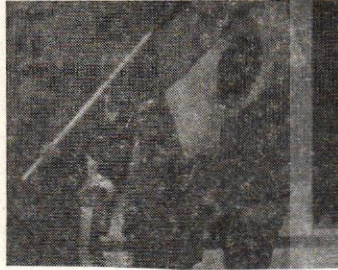
SSCB: Etnik sorunlar nedeniyle, giderek sosyalizmin kazanımlarının önemini daha iyi kavrayan SBKP yönetiminin gelişmeler karşısında ağırlığını koyabilecek bir programa sahip olmadığı görülüyor.



Küba: Gelişmelerin uzağında ama artan ABD tehdidi altında yeni güçlülere karşı gereken psikolojik silahları sağlamaya çalışıyor. Ve gerçekten adayı batıracak denli duygu yüklü ve devrimci bir liderliğe sahiptir Küba.



Polonya: KP artık yokoluyor. Marksist olmayan bir parti kurmak istiyorlar. Bu partinin örneğin Papa liderliğinde cehenneme kadar yolu vardır ve ülkenin geleceği giderek kararmaktadır.



Romanya: Delinen bayraktan kimin geçeceği şimdilik belli değil. Ancak faşistlerden, monarşi yanlılarına, dinci fanatiklere kadar herkes sırada. "Demokratik sosyalizm" ciler nerede?

Sosyalist sistem yok bazı sosyalist ülkeler var

Sosyalist blokta son aylarda yaşanan gelişmeler sosyalizmin bir sistem olarak varolmadığının tescili oldu. SBKP'nin "ağabey"liği bıraktığını açıklamasından sonra gelinen bu nokta, "kardeş" KP'lerin kardeşliğin rantlarını yıllar boyu sürdüremeyeceklerini, Sovyetler'in ise "benden sonrası tufan" mantığını sergileyebileceğini gösterdi.

Sistem olarak varolmanın, herşeyden önce tek tek ülkelerde KP'lerin kendi ayaklarını yere sağlam basmasına bağlı olduğu görülemedi. Öncelikle siyasal bir bütün oluşturan sistem, kendi kendini her birimiyle gelişerek besleyen bir mekanizmayı oturtamadı.

Sovyetler'in siyasi ve iktisadi katkısı, sistemin bir "sistem" olarak varolmasının maliyetlerini karşılayamaz duruma geldi. Omurgasını bir ülkenin oluşturduğu sistemin böyle bir çözülme sürecine girmesinden sonra birçok sosyalist ülkede önce KP'lerin öncü rolü tartışılır hale geldi, şimdi bu partilerin herhangi bir rolü olup olmadığı tartışılıyor.

Yönetici KP'lerin çoğu 45 yılda, kendi ülkelerinde SBKP'nin öncü rolünü "temsil" etmenin ötesine geçemediler. Sosyalizmin kazanımları iktisadi alanlarda inşa edilirken, II.Dünya Savaşı sonrası ortamda büyük oranda dış kaynaklı siyasal kazanımların içselleştirilememesinin bir gün böylesine sonuçlar ortaya çıkaracağı görülemedi.

Şimdi, sosyalist mücadelenin alanı genişletilmiştir. Sonuçları görecektir ve yaratacağız...